

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

CHODSKO V ŘÍŠSKÉ ŽUPĚ SUDETY
(1938/39-1945)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ladislav Zelenka

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň 2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně s použitím veškeré uvedené literatury a pramenů.

V Plzni dne,.....2022

.....

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Miroslavu Breitfelderovi, Ph.D. za velmi cenné rady a pomoc při psaní této práce.

ANOTACE

Bakalářská práce bude zaměřena na analýzu situace části Chodska, zejména Horšovskotýnska, která byla roku 1938 okupována nacionálně-socialistickou Německou říší a v roce 1939 se stala součástí Říšské župy Sudety. Budou zde popsány události před podepsáním Mnichovské dohody až po samotné skončení 2. světové války. Práce se bude zabývat každodenností Čechů, Němců a Židů v tehdejším „LandkreisBischofteinitz“ (Horšovský Týn). Bakalářská práce bude založena nejen na kompilaci recentní odborné literatury, ale také na rešerších dobových kronik a svědectvích dosud žijících (českých) pamětníků. Využity budou i historické fotografie.

ABSTRACT

The bachelor thesis will focus on the analysis of the situation of part of Chodsko, especially Horšovskotýnsko, which was occupied in 1938 by the National Socialist German Empire and in 1939 became part of the Imperial Sudetenland. The events before the signing of the Munich Agreement until the end of World War II will be described here. The work will deal with the everyday life of Czechs, Germans and Jews in the then "LandkreisBischofteinitz" (Horšovský Týn). The bachelor's thesis will be based not only on a compilation of recent professional literature, but also on searches of period chronicles and testimonies of still (Czech) witnesses. Historical photographs will also be used.

KLÍČOVÁ SLOVA

Domažlicko, Horšovskotýnsko, nacisté, Židé, Němci, Mnichovská dohoda, 1938, koncentrační tábor, osvobození, konec války

KEY WORDS

Domažlice, Horšovskotýnsko, Nacis, Jews, Germans, Munich Agreement, 1938, concentration camp, liberation, end of war

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 Sudety.....	10
1.1 České pohraničí po vzniku Československé republiky.....	10
1.2 Jednání Československé vlády se zástupci sudetských Němců.....	11
2 Události v průběhu roku 1938 vedoucí k podepsání Mnichovské dohody.....	13
2.1 Dubnové události.....	13
2.2 Květnové události.....	13
2.3 Srpnové události.....	14
2.4 Záříjové události.....	15
3 Konference v Mnichově.....	17
4 Židovská menšina v Horšovském Týně.....	18
4.1 Odchod Židů z Horšovského Týna.....	19
4.2 Osudy Židů během války v Horšovském Týně.....	21
5 Reakce na Chodsku po Mnichovské dohodě v roce 1938.....	22
6 Příchod německých vojáků do pohraničí.....	23
6.1 Příchod německých vojáků do Sudet na Domažlicku a Horšovskotýnsku.....	23
6.1.1 Město Poběžovice.....	23
6.1.2 Obec Postřekov.....	24
6.1.3 Město Stod.....	25
7 Změny pro lidi žijící v Sudetech.....	26
8 Křišťálová noc.....	28
8.1 Křišťálová noc v Sudetech.....	29
9 Vytvoření Protektorátu Čechy a Morava.....	31
9.1 Vliv Protektorátu na kulturu.....	32
10 České školství v Říšské župě Sudety a během protektorátu.....	33

10.1	Školství během okupace.....	34
10.2	Německé školy.....	35
11	Válečná léta na Chodsku.....	37
11.1	Zatýkání, oběti a odpor obyvatel Chodska proti nacistům během války.....	39
11.2	Nálady Čechů a sudetských Němců během války.....	40
12	Koncentrační tábory.....	42
12.1	Německé koncentrační tábory.....	42
12.2	Pobočné koncentrační tábory v Sudetech.....	42
12.3	Pobočný koncentrační tábor v Holýšově.....	44
12.3.1	Koncentrační tábor Holýšov na konci války.....	46
12.4	Transport smrti ve Stodě.....	47
13	Domažlice a osvobození.....	48
13.1	Nepřípravenost spojeneckých vojsk na ukončení války.....	48
13.2	Osudná přestávka spojeneckých vojsk.....	49
14	Samotná situace a bojové operace v oblasti Domažlic.....	51
14.1	90. US pěší divize.....	51
14.2	Americká armáda ve Stodě.....	53
15	Situace v Československu po 2. světové válce.....	54
15.1	Retribuční dekrety.....	55
15.2	Odsun/ vyhnání.....	55
	ZÁVĚR.....	57
	RESUMÉ.....	58
	SUMMARY.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	60
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	66
	SEZNAM PŘÍLOH.....	67

ÚVOD

Horšovskotýnsko a Domažlicko je oblast nacházející se v jihozápadních Čechách nedaleko od hranic s Německem. Mezi města a vesnice v této oblasti se řadí především Poběžovice, Staňkov, Holýšov, Stráž, Tlumačov, Klenčí pod Čerchovem atd. Historie okolí Domažlic tzv. Chodska a Horšovského Týna je velmi dlouhá a impozantní. Region Domažlicka je známý zejména díky Chodům, kteří hlídali hraniční stezky, za což si vysloužili řadu privilegií. Město Horšovský Týn a jeho přilehlé okolí má bohatou historii a první zmínky o Horšovském Týně se objevují už v roce 1184.

K napsání této bakalářské práce mě přivedl zájem o Domažlicko a Horšovskotýnsko. Tyto oblasti jsem si vybral také proto, že jsou mi velmi blízké. Období mezi lety 1938/39-1945 je pro mě již řadu let zajímavé, a to i přes svoji tragičnost a hrůzné události. To je jedním z důvodů, proč jsem se chtěl dozvědět více o této oblasti, událostech a lidech, kteří zde v tomto smutném období žili.

Práce bude zaměřena na analýzu situace části Chodska, zejména Horšovskotýnska, která se stala součástí Říšské župy Sudety. Cílem bakalářské práce bude zasazení zdejších událostí do širšího historického kontextu. Dále se bude soustředit především na každodennost Čechů, Němců a Židů na Horšovskotýnsku. Práce také popíše dění v tehdejší ČSR, na Domažlicku a Horšovskotýnsku od roku 1938 se všemi významnými událostmi, jakými byly např. květnová mobilizace, podepsání Mnichovské dohody a následné obsazování německými vojáky až po osvobození spojeneckou armádou. Výsledkem této práce nemá být pouze postupný přehled všech událostí, ale zejména celkový popis tohoto období, jež přinese nový pohled na život a události v okolí Domažlic a Horšovského Týna.

Tato bakalářská práce bude rozdělena do 15 kapitol, které přinesou popis a chronologický přehled událostí na Domažlicku a Horšovskotýnsku během let 1938/39-1945. Některé kapitoly budou dále členěny do menších podkapitol. V první kapitole se zaměřím na pojem Sudety a dále přiblížím situaci v pohraničí od samotného vzniku ČSR. Je nutné zdůraznit, že problémy v pohraničí nebyly záležitostí pouze osudného roku 1938, ale byly trvalejšího konfliktu.

Práce bude především o událostech v samotném regionu Domažlic a Horšovského Týna. Dění v této oblasti bylo také zejména ovlivněno polohou samotného Chodska u hranic s Německem. Zmíním zde připojení těchto oblastí k Třetí říši a důsledky těchto událostí spolu s reakcemi místních českých obyvatel a zápisů v místních kronikách. V práci

upozorním na koncentrační tábor v Holýšově a události kolem něj. V závěru práce podám detailní informace o osvobození této oblasti americkou armádou. Pro zlepšení orientace bude popsán postup armády v zahraničí i s přesnými časovými údaji jejího pohybu, a to i tímto krajem. Práce bude zakončena popisem Benešových dekretů, o poválečném uspořádání a následném odsunu německého obyvatelstva z pohraničí. Pro psaní práce využiji odbornou literaturu a místní kroniky. V práci bude zahrnuta i výpověď dosud žijící pamětnice. Mé pátrání zasáhne okruh o něco širší než samotné Chodsko.

1 Sudety

Samotný původ tohoto názvu je velmi nejednoznačný. Nejznámější a nejčastěji uváděný výklad tohoto pojmu udává, že tento fyzicko-geografický termín má kořeny už v dobách před naším letopočtem, a to u samotných Keltů. Slovo Sudéta je složeninou slov sud, což v překladu znamená kanec a přípony éta, jež je výraz pro les. Tato slova dohromady v překladu znamenají Les kanců. Další výklad tohoto slova přichází od Germánů, kde slovo Sudtha označuje hluboký les. Tento termín můžeme vidět dokonce ve starověku u geografa Klaudia Ptolemaia. Nemůžeme však říci, zda je toto slovo, nacházející se v jeho mapách, spjaté touto hranicí či nikoliv.¹

1.1 České pohraničí po vzniku Československé republiky

Dne 28. října 1918 vznikla Československá republika. Většinu obyvatel v tomto nově vzniklém státě tvořili Češi a Slováci. Avšak zde byly národnostní menšiny, jako například Němci, kterých bylo dokonce více než Slováků. Dále zde byly Maďaři, Rusové a Ukrajinci, Židé, Poláci a ostatní národnostní menšiny.

Zastoupení národností v %	
Češi + Slováci	67,23%
Němci	29,72%
Maďaři	0,06%
Rusíni	0,03%
Židé	0,30%
Poláci	0,73%
Ostatní menšiny	0,03%

2

¹LOJÍN, J. *Sudety- zakázaný název* In VašeLiteratura.cz [online]. 2013 [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.vaseliteratura.cz/odborna-literatura/2882-sudetsti-nemci-v-krizovem-roce-1938>>.

²VAŠEČKA, I. *Obyvatelstvo ČR podle národnosti a státního občanství v letech 1921- 2011* In MUNI [online]. 2014 [cit. 04. 03. 2022]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1423/podzim2015/SPR505/um/59399834/Obyvatelstvo_CR_podle_narodnosti.pdf>%20(accessedApril%2022,%2016>.

Československá republika vznikla za podpory států Dohody, dne 28. října 1918. Němci, kteří doposud patřili stovky let k vládnoucí elitě, se nehodlali smířit s novou nadvládou Čechů. Němečtí politici odmítali uznat existenci ČSR. Hned druhý den po vytvoření Československé republiky, tedy 29. října 1918, se němečtí poslanci z českých zemí sešli ve Vídni a za souhlasu rakouské vlády vyhlásili odtržení pohraničních oblastí od nového státu a jejich připojení k Rakousku.

V pohraničí bylo postupně vyhlášeno vytvoření 4 samostatných provincií.

Byly to provincie:

- Deutschböhmen (největší; okresy s převahou německých obyvatel od Aše přes Karlovy Vary, Most, Ústí nad Labem až po Orlické hory; centrum = Liberec)
- Sudetenland (na severní Moravě; západní Slezsko, Jeseníky a Kravaňsko; centrum = Opava)
- Bohmerwaldgau(Český les, Šumava a Jižní Čechy; centra = Vimperk, Český Krumlov)
- Deutschsudmähren(Jižní Morava; centra = Znojmo, Mikulov)³

1.2 Jednání Československé vlády se zástupci sudetských Němců

Národní výbor v Praze, který představoval vládu nově vzniklého státu, měl od samého počátku velký zájem na spolupráci se sudetskými Němci. Dne 3. listopadu 1918 proběhlo jednání v Praze. Švehla, Rašín, Stříbrný a Soukup zde jednali s Rudolfem Lodgmanem von Auenem, který byl hejtmanem Deutchböhmen. Jednání bylo však neúspěšné. Němci se následně obrací na prezidenta USA Wilsona se žádostí o ochranu. Objevuje se zde naděje na dohodu s německými politiky, avšak československá vláda přistupuje k vojenskému obsazení pohraničí. Od konce listopadu 1918 je obsazováno město za městem. Do konce roku jsou téměř celé historické země v rukou vlády. Lodgmanova vláda následně prchá do Vídně a v emigraci pokračuje v protičeskoslovenské propagandě. Dne 4. března 1919 dochází k velkým demonstracím za práva sudetských Němců na sebeurčení. Probíhají dokonce střety s vojáky, při nichž

---

³HELIKAR, I. *Československé vojsko obsazovalo Sudety. V Mostě rozhodli dělostřelci* In inDNES.cz [online]. 2018 [cit. 04. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/technet/pred-100-lety/ceskoslovenske-vojsko-obsazovalo-sudety-v-moste-rozhodli-delostrelci.A181127_195837_pred-100-lety_heli>.

zahynulo cca 50 lidí. Definitivní konec snah o odtržení, přináší pařížská mírová konference v roce 1919. Zde dochází k potvrzení hranic Československa a oprávněnost československého postupu proti německým provinciím.

Po celou dobu existence 1. republiky byla nadále v pohraničí rozněcována nacionalistická proti-československá kampaň. Od podzimu 1933 hlavně ve stranách DNP a DNSAP. Po zákazu těchto stran se kampaň proti ČSR objevovala především v Henleinově SdP. Sudetští Němci obývali zejména průmyslově rozvinuté oblasti státu.

2 Události v průběhu roku 1938 vedoucí k podepsání

Mnichovské dohody

V průběhu roku 1938 se vedla řada jednání, která se týkala situace v pohraničí. Tato jednání byla předvojem pro konferenci v Mnichově.

2.1 Dubnové události

Jedním z prvních bylo jednání SdP v Karlových Varech, které proběhlo mezi dny 23. – 24. dubna. Výsledkem tohoto sjezdu bylo vytvoření osmi karlovarských požadavků. V případě přijetí těchto požadavků Československou vládou by sudetští Němci vytvořili stát ve státě. Bylo například požadováno vymezení a uznání sudetoněmeckých území, úplná rovnoprávnost německé národnostní skupiny s československým národem, vybudování německé samosprávy v sudetoněmeckém území ve všech oborech života, napravení veškerého bezpráví vůči sudetským Němcům od roku 1918 spolu s nahrazením škod, či zákaz, aby v německé správě pracovali úředníci jiné než německé národnosti. SdP se na tomto sjezdu oficiálně hlásí k nacistické NSDAP a její ideologii. Tehdejší prezident ČSR Edvard Beneš nabízel sudetským Němcům takzvaný Národnostní statut, který by Československý stát přetvořil na stát národnostní.⁴

2.2 Květnové události

Dne 18. května roku 1938 Henlein Národnostní statut odmítl. Nejdříve měl v úmyslu odmítnout statut, pak dát návrh, který by byl odmítnut a on by vyhlásil plebiscit, což by v samém důsledku znamenalo nepokoje nebo vojenskou reakci Říše. Jelikož byla ČSR po anšlusu Rakouska v bezprostředním ohrožení ze strany Třetí říše, byla ve dnech 20. - 21. května vyhlášena částečná mobilizace. Jednalo se o snahu, předejít případným incidentům v pohraničí, které by mohly být německou záminkou pro intervenci do ČSR.⁵ Během května dochází k vydání manifestu na obranu republiky představiteli československého kulturního života. Tento manifest, který nesl název „Věrní zůstaneme“ na svém počátku obsahoval 300 podpisů. Do konce září téhož roku jej

---

⁴ POKORNÝ, V. *Karlovarský program 1938: Henleinovci vyhlásili nesplnitelné požadavky* In *extraktory.cz* [online]. 2018 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.extrastory.cz/karlovarsky-program-1938-henleinovci-vyhlasil-nesplnitelne-pozadavky>>.

⁵ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda 1938*. Ostrava: Tilia, 1999. ISBN 80-86101-19-3. s. 173.

podepsalo více než milion občanů. K organizaci této akce se 15. 5. 1938 ustanovil takzvaný Petiční výbor Věrní zůstaneme.⁶ O těchto událostech, které bývají označovány jako květnová krize, jednala dokonce vláda Velké Británie. Dne 25. května 1938 ministr zahraničí Charles Halifax zdůraznil, že Velká Británie ani Francie nepřipustí, aby kvůli ČSR došlo k válečnému konfliktu. Oba tyto státy požadují hladké řešení pomocí dohody mezi československou vládou a SdP. Britská diplomacie navíc propaguje myšlenku neutralizace ČSR. Velká Británie poslala prostředníka, lorda Waltera Runcimana, jež byl odborníkem na národnostní vztahy, ale jeho působištěm byla Indie. Cílem Runcimanovy mise bylo donutit československou vládu k přijetí karlovarských požadavků Henleinovo SdP. Tímto se sudetoněmecká otázka stává mezinárodním problémem, který je potřeba vyřešit v zájmu míru v Evropě. Za československou stranu jedná prezident Edvard Beneš. Pravou rukou Waltera Runcimana je Aston Gwatkin, který jedná v Mariánských Lázních s přívrženci Konráda Henleina. Následně je prezidentu Benešovi předloženo 7 „mariánsko-lázeňských“ bodů, jako projekt Henleinovců. Těchto 7 bodů získává podporu britské vlády. Runciman při své misi trávil víkendy na zámcích sudetoněmeckých velkostatkářů sympatizujících s Konrádem Henleinem. V Červeném Hrádku se dokonce Runciman setkává s Henleinem. Díky své strategii, již byla hra na umírněného, si Henlein zajistil přízeň Waltera Runcimana. Henlein tvrdí, že chce pouze autonomii.⁷

2.3 Srpnové události

Dne 30. srpna Beneš předkládá SdP takzvaný třetí plán pro řešení sudetoněmecké otázky. Jedná se o snahu k česko-německému vyrovnání s umírněným křídlem SdP. Předpokládá vytvoření pěti žup pod vládou SdP. Benešův třetí plán je však zamítnut Runcimanem, který jedná ve shodě s Henleinem a oba požadují autonomii. SdP tento plán oficiálně zamítá 20. září 1938.⁸

---

⁶ Parlamentní listy.cz, *Miroslav Pořízek: 80 let od vydání manifestu Věrní zůstaneme* [online]. 2018 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Miroslav-Porizek-80-let-od-vydani-manifestu-Verni-zustaneme-535640>>.

⁷ ŠÍR, V. *Lord Runciman: zpráva z 21. září 1938* In *Fronta. cz* [online]. 2003 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.fronta.cz/dokument/lord-runciman-zprava-z-21-zari-1938>>.

⁸ Lidovky.cz, *Chronologie zániku Československa* [online]. 2008 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/chronologie-zaniku-ceskoslovenska.A080925_000073_in_noviny_sko>.

2.4 Záříjové události

Dne 5. - 6. září vláda přijala čtvrtý plán. Tento plán podstatně akceptoval karlovarské požadavky SdP. Díky němu mají Němci získat 1/3 míst ve státním aparátu, hospodářskou pomoc, zaručení vlastního sněmu, ale také vládu v autonomním území a zastoupení v ústřední vládě. Runciman je s takzvaným čtvrtým plánem spokojen, ale Henlein nikoli. Henlein se rozhoduje pro ukončení taktiky jednání s československou vládou a o provedení protistátního puče Henleinovců s cílem odtrhnout pohraničí od ČSR.⁹ Dne 13. září 1938, po Hitlerově norimberské řeči, začali Henleinovci napadat služebny státní policie, celnice, úřady, byty a obchody Čechů a Židů. V důsledku těchto událostí vyhlásila československá vláda stanné právo. Bezprostředně poté SdP dává pražské vládě ultimátum. V případě nesplnění ultimáta žádá předání moci. Dne 16. září 1938 zakazuje československá strana činnost SdP. Henleinovci následně prchají do Říše a Runcimanova mise opouští Prahu bez úspěšného vyřešení problémů. Dne 17. září 1938 Hitler z podnětu Henleina vytváří z přeběhlíků vojenskou organizaci SFK, která čítá přes 40 tisíc mužů. Hned následujícího dne dostává SFK rozkaz k teroristické činnosti proti ČSR.¹⁰ Dne 15. září 1938 vzniká tzv. plán Zet. Chamberlain nabídl Hitlerovi osobní setkání v Brechtesgaden. Edvard Beneš přichází s posledním a velice zoufalým plánem. Tento tzv. pátý plán byl ústupným, ale stále ještě snesitelným řešením. Souhlasí s odstoupením území mezi státní hranicí a linií hlavního československého opevnění. Beneš se snaží získat na svoji stranu Polsko, a to postoupením území Těšínska, to však skončilo neúspěchem. Adolf Hitler požaduje připojení československého pohraničí k Německu a likvidaci československo-sovětské spojenecké smlouvy z roku 1935. Nevil Chamberlain tento problém projednal ještě s britskou a francouzskou vládou. Porada z 18. září 1938 v Londýně přináší dvě řešení. Prvním řešením je odstoupení československého pohraničí Německu a druhým je válečný konflikt, avšak bez pomoci Francie a Velké Británie. V britsko-francouzské ultimativní notě z 19. září 1938 je doporučeno odstoupit pohraniční území. ČSR tuto notu odmítá. Ve dnech 20. /21. září 1938 přinášejí vyslanci Benešovi ultimátum a oznámení, že Velká Británie nemůže převzít zodpovědnost a Francie nemůže splnit své spojenecké závazky. Dne 21. září československá vláda kapituluje a přijímá

⁹ HRABÁNKOVÁ, A. *Přijetí osmibodového karlovarského programu* In Česká televize [online]. 2008 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1456642-prijeti-osmibodoveho-karlovarskeho-programu>>.

¹⁰ RYCHLÍK, J. *Oč za Mnichova komu skutečně šlo* In Listy [online]. [cit. 10. 03. 2022]. Dostupné z: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=136&clanek=061314>>.

podmínky z Brechtesgadenu. Hned následujícího dne odstupuje vláda Milana Hodži a nastupuje nová úřednická vláda generála Syrového. Tato úřednická vláda neanulovala Hodžův souhlas se smlouvou s Brechtesgadenu. Dne 22. září se uskutečňuje plánované setkání Adolfa Hitlera s Nevilem Chamberlainem v Godesbergu. Chamberlain oznamuje Hitlerovi, že československá vláda přijímá jeho požadavky. Hitlerovi to ale nestačí a nově požaduje odstoupení sudetského území podle plebiscitu ve smíšených oblastech za účasti 870 tisíc Němců (Hitler si toto číslo vymyslel), kteří tam přišli po roce 1918, ale bez Čechů. Toto Hitlerovi měla zajistit armáda. Britská vláda Chamberlaina se zavázala, že nesmí přijmout žádné další požadavky ze strany Německa. Chamberlain odmítá Hitlerovy požadavky a schůzka končí bezvýsledně. Na další schůzce Hitler shrnul své požadavky v memorandu, dal Chamberlainovi mapu a dokument o ČSR. Československá vláda jednoznačně odmítla goedesberské požadavky, avšak požadavky z Brechtesgadenu ponechala.¹¹

Dne 23. září 1938 prezident Beneš vydává mobilizační rozkaz. Vrcholným orgánem se stává Nejvyšší rada obrany státu. Hitlerův tlak se stupňuje. Vyhrožuje napadením ČSR, pokud nebudou přijaty goedesberské požadavky. Dne 27. září ministr Halifax zaslal do Berlína a Prahy dokument s názvem Time-table, který stanovoval termíny předávání československého území Německu. Hitler ujišťuje Chamberlaina, že se jedná o poslední požadavek v rámci Evropy. Československá vláda přijala s výhradami Time-table a usilovala také o mezinárodní konferenci s účastí ČSR. Na podnět Chamberlaina byla svolána konference pouze 4 velmocí. Dne 29. září 1938 probíhá konference v Mnichově.¹²

---

¹¹ RYCHLÍK, J. *Oč za Mnichova komu skutečně šlo* In Listy [online]. [cit. 10. 03. 2022]. Dostupné z: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=136&clanek=061314>>.

¹² Tamtéž

3 Konference v Mnichově

V Mnichově došlo během noci z 29. na 30. září roku 1938 k setkání zástupců čtyř mocností tehdejší Evropy. Těmito mocnostmi byly: Německo zastupované samozřejmě Adolfem Hitlerem, Itálie v čele s Mussolinim, Francie zastupovaná E. Daladierem a Velká Británie s jednatelkým Chamberlainem. Českoslovenští zástupci Mastný a Masařík se jednání nezúčastnili přímo.¹³ Hlavním bodem jednání byla politická situace v Československu. Výsledkem těchto jednání byla revize mírových smluv z roku 1919 a z roku 1920, které byly uzavřeny v Paříži. Výsledkem byla dohoda, která stanovila, že Československo musí odstoupit svá území podél hranic, takzvané Sudety, ve kterých sídlilo německé etnikum, Německu v čele s Hitlerem. Hitler chtěl mít za 7 dní požadované území a spolu s tím zaručoval, že se jedná o poslední územní nároky tehdejší říše. Nejspíše z tohoto důvodu souhlasila Francie i Velká Británie s tím, že Československo odevzdá část svého území. Jako domněnka se uvádí to, že se Francie snažila vyhnout válečnému konfliktu. Odtržení pohraničních území Čech, Moravy a Slezska od ČSR a jejich připojení k Německu, bylo rozhodnuto bez účasti československých vyslanců. Po rozhodnutí o odtržení byli českoslovenští vyslanci zavoláni do konferenčního pokoje, kde jim bylo řečeno, že není třeba českého souhlasu, neboť je to už přijato, jen česká vláda musí vyslat zmocněnce na schůzi mezinárodní komise do Berlína.¹⁴ Československu nezbylo nic jiného, než aby dohodu přijalo. Odstoupením Sudet ztratil státní útvar více než 41 000 čtverečních kilometrů svého území.¹⁵ Menší části území si také zabralo i Polsko a Maďarsko. Tato změna znamenala konec první republiky a dala tak krátkému vzniku takzvané druhé republiky. Tato dohoda Hitlerovi velmi zvýšila sebevědomí a urychlila tak dění v tehdejší Německu a celé Evropě. „Československá veřejnost, udržovaná v krajním napětí ve dnech plných obav, reagovala na Mnichov nejdřív rezignovaně, ale záhy poté se její hněv obrátil nejen proti bývalým spojencům, nýbrž i proti samotnému Benešovi.“¹⁶

¹³ HORNOVÁ, A. *MNICHOVSKÁ DOHODA (29. 9. 1938)* In Moderní- Dějiny.cz [online]. 2013, poslední aktualizace 25. 6. 2013 [cit. 10. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/mnichovska-dohoda-29-9-1938/>>.

¹⁴ PIGULA, T. *Před 83 lety byla uzavřena Mnichovská dohoda. Část Československa se prodala Hitlerovi* In iPrima.cz [online]. 2021 [cit. 11. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://zoommagazin.iprima.cz/vyroci/mnichovska-dohoda>>.

¹⁵ NENUTIL, J. VÁŇA, M. FUNK, L. *Územní ztráty Československa po Mnichovské dohodě na území dnešní ČR (Německý zábor)* In Fakulta právnická Západočeské Univerzity v Plzni [online]. [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://fpr.zcu.cz/kpd/mapy/uzemni-ztraty.html>>.

¹⁶ ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda 1938*. Ostrava: Tilia, 1999. ISBN 80-86101-19-3. s. 380.

4 Židovská menšina v Horšovském Týně

Po podepsání dohody v Mnichově byli právě Židé jako první na ráně. Podpis tohoto dokumentu, neznamenal pouze odstoupení území ČSR Třetí říši, ale také znamenal především bezprostřední nebezpečí pro tuto menšinu.

V Horšovském Týně, podobně jako v mnoha jiných pohraničních městech a přilehlých obcích, před rokem 1938 převažovalo zejména německé obyvatelstvo. Toto obyvatelstvo tvořilo politickou, kulturní ale i hospodářskou základnu města, a to až do roku 1945-1946, kdy došlo k vysídlení Němců. Za první republiky tvořili obyvatelé německé národnosti až 80% z celkového počtu obyvatel města. Tito lidé zastávali široké spektrum oborů, od drobných řemeslníků či zemědělců, až po učitele, právníky či lékaře. Obyvatelstvo české národnosti tvořilo pouhou šestinu tamní populace.¹⁷

Důležité je uvědomit si, že Židé byli převážně německé národnosti. V praxi toto znamenalo, že před rokem 1938 prakticky tvořili totožnou politiku a chovali stejnou nedůvěru k Československé republice, jako Němci nežidovského vyznání. To můžeme sledovat například na preferování jazyka německého před českým, ale také upřednostnění kulturních spolků či německých škol, ba dokonce politických zájmů, které směřovaly k Německu. Postupem času dochází k zlepšení vztahů. Židé se začínají učit český jazyk a běžně jej používají. Ti majetnější najímají pro své děti dokonce učitele češtiny. Některé politické strany jsou loajální k Československé republice a působí v nich i právě zmínění Židé.¹⁸

*„Do roku 1938 se Židé aktivně zapojovali do činnosti německé sociálně demokratické a německé agrární strany, tedy stran loajálních vůči politice československé vlády, nejenže za ně kandidovali v komunálních volbách, ale v každých volbách získali alespoň dva Židé křeslo v městském zastupitelstvu.“*¹⁹ Volební preference této menšiny bohužel kvůli nedostatku pramenů nelze blíže určit. S velkou pravděpodobností můžeme konstatovat, že si vybírali strany, ve kterých byli zainteresováni židovští kandidáti. Vztahy Němců a Židů v tomto městě lze až do onoho roku 1938 označit za přátelské a prakticky bezproblémové. Židé se v Horšovském Týně s prvními antisemitskými projevy ve větší míře setkávají skutečně až v osudném roce 1938. Situace byla tehdy již značně vypjatá. Přes jakýsi úpadek náboženských tradic si Horšovskotýnská židovská

¹⁷ POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina za druhé republiky*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN 978-80-86889-52-8. s. 162.

¹⁸ Tamtéž s. 167- 168.

¹⁹ Tamtéž

náboženská obec udržovala celkem stálý počet svých stoupenců. Postupem času se mění preference této menšiny a židovství mírně upadá do pozadí. Takovouto změnu můžeme pozorovat především v důrazu na rodinný život místo striktního dodržování náboženských pravidel. Lze zde také pozorovat především vazby na dobré sousedské vztahy, které měly v té době jistě velký význam i v nadcházejících událostech, či především vazby na rodiče a příbuzné.

Na samém počátku roku 1938 bylo dosti zřejmé, že SdP má v Horšovském Týně značnou podporu od valné většiny německého nežidovského obyvatelstva. Podpora SdP se ukázala být velice silná, což potvrdil výsledek v komunálních volbách, které proběhly v květnu 1938. Zde získala SdP celkem 82% hlasů, což v přepočtu činilo v městském zastupitelstvu 25 z celkových 30 křesel. Češi naopak získali pouhá 4 křesla a jediná a zároveň první židovská strana v Horšovském Týně získala pouze jedno křeslo.²⁰

4.1 Odchod Židů z Horšovského Týna

V každé válce či důsledkem jiného nebezpečí opouštějí lidé své domovy už od nepaměti. Po celá staletí propukaly války a lidé utíkali ze svých domovů. Ne však všichni zvolili či měli možnost zvolit tuto variantu. Své domovy většinou opouštěla aristokracie a bohaté vrstvy obyvatelstva. To platí i v případě židovského obyvatelstva v Horšovském Týně.

Poměrně celistvá populace Židů v tomto městě se na počátku roku 1938 začala postupně rozdělovat na dvě poloviny. První polovina židovského obyvatelstva se rozhodla Horšovský Týn opustit ještě před příchodem německých vojáků. Druhá polovina však ve městě zůstala v jakési naději, že Židé nebudou těmito událostmi výrazně postiženi. K emigrující skupině patřily zejména rodiny těch nejvzdělanějších a nejbohatších Židů, mezi které patřili například nájemci půdy, ale také rabín, lékař a právník. I přes to se zde nacházeli majetní Židé, kteří se pro emigraci nerozhodli. Lze zde hovořit o tom, že z jejich strany došlo k podcenění celé situace a neuvědomovali si hrozící fyzickou likvidaci. V Horšovském Týně zůstali především ti Židé, kterým nedovolila finanční situace emigrovat. Z města odešlo sedm rodin, což činilo počet 29 osob. K větší skupině

---

²⁰ POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina za druhé republiky*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN 978-80-86889-52-8. s. 167- 168.

židovských emigrantů se přidalo i několik Čechů. Jednalo se o služebnictvo rodiny Abelesů. Zde můžeme pouze spekulovat o důvodu, proč tomu tak bylo. Zřejmě se už nedozvíme, zda si služebnictvo vzali s sebou z praktických důvodů, či se jednalo o projev solidarity.²¹

Situace v Horšovském Týně byla vypjatá, a to nejen ve vztahu k Židům, ale i vůči lidem české národnosti. Tuto situaci přesně zachycuje kronika obecné a měšťanské školy: *„Dne 12. září o 21. hodině po řeči kancléře Adolfa Hitlera, kterou poslouchali Němci hromadně na náměstí, uspořádána byla nacisty demonstrace. Před budovami státních úřadů byla skandována protistátní hesla, zvláště voláno po Vůdci, aby již přišel. Mládež, dorost, učitelé i státní zaměstnanci národnosti německé se demonstrace zúčastnili. V tu dobu svolali čeští občané v hostinci „Na Radbůze“ informační schůzi. Byla to schůze poslední. Řev z ulice ovšemže ji rušil, ale k horšímu nedošlo. Na to se v okolí střílelo a zákeřně vraždilo.“*²² Následující den bylo v celém okrese vyhlášeno stanné právo. O několik dní později tedy 21. září bylo rozhlasem oznámeno, že Československo přijímá veškeré podmínky pro autonomii sudetských Němců. Hned druhý den bylo v ulicích Horšovského Týna velmi rušno. Během tohoto dne začal sudetoněmecký sbor dobrovolníků organizovat převzetí státních úřadů v tomto městě a začal oslavovat vítězství. Jménem Třetí říše nařizovali lidem, aby vyvěsili prapory nesoucí hákový kříž, vyzdobovali si domy nacistickými symboly atd. Hloučky nacistů šeptaly tak, aby Češi slyšeli: „Bude se věšet!“ Úřady se jim však nepodařilo zabrat.²³ *„Večer byl průvod městem, kde již vlály prapory s hákovým křížem. V noci však přišla vojenská posádka posila z Holýšova, přišli členové Sokola, DTJ ze Staňkova a udělali pořádek. Prapory s hákovými kříži byly odstraněny, ozdoby na domech museli Němci uklidit a zničit. Ženisté obsadili mosty a podminovali je. Nacističtí hrdinové z 22. září zmizeli.“*²⁴

Tyto události se s největší pravděpodobností dotkly také židovského obyvatelstva, což bylo jistě dalším impulzem pro jejich opuštění města.

---

²¹POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina za druhé republiky*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN 978-80-86889-52-8. s. 169-170

²²SOKA Domažlice, Horšovský Týn (archiv Domažlice). Číslo fondu: 562. Značka fondu: OŠ a MŠ H.Týn. Kronika obecné a měšťanské školy. Datace: 1927-1938. Původce: Obecná a měšťanská škola menšinová česká Horšovský Týn, nestránkováno.

²³Tamtéž

²⁴Tamtéž

4.2 Osudy Židů během války v Horšovském Týně

Po připojení Horšovského Týna k Německu se pomalu začala stahovat mračna nad židovským obyvatelstvem. V Německu, v pohraničních oblastech, ale i v protektorátu se nacházela židovská menšina, se kterou měli nacisté v plánu skoncovat jednou pro vždy. Likvidaci Židů měli zajišťovat především vyhlazovací tábory. V terezínské pamětní knize je mnoho záznamů o obětech z řad Židů.²⁵ „Ani v této databázi však nebylo možné najít jména všech těch, o kterých víme, že zůstali v Horšovském Týně až do října roku 1938.“²⁶ Podařilo se zjistit, že 35 osob bylo zařazeno do transportů, které směřovali do Terezína, přičemž mnoho z nich pokračovalo do jiných koncentračních táborů, a to především do těch ve východní Evropě. V roce 1942 bylo zařazeno do transportů nejvíce Židů z Horšovského Týna. Především se jednalo o transporty celých rodin, kdy židovského původu byli oba manželé. Osudy většiny Židů zpečetily vyhlazovací tábory ve východní Evropě, a to zejména v Osvětimi. Posledním Židem, který byl z Horšovského Týna transportován do Terezína, byl Sigmund Polnauer. Byl transportován až v roce 1945, díky čemuž se můžeme domnívat, že jeho manželka byla nežidovského původu. Osoby žijící ve smíšeném manželství k transportu odcházely až od roku 1944. Uniknout smrti se Sigmundu Polnauerovi podařilo nejspíše právě proto, že byl transportován až na konci války, a byl tak jediným přeživším židem z Horšovského Týna.²⁷ „Celkem tedy v koncentračních táborech zemřelo 34 Židů, z toho 8 rodin a 8 jednotlivců.“²⁸

---

²⁵ POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina za druhé republiky*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN 978-80-86889-52-8. s. 175.

²⁶ Tamtéž

²⁷ Tamtéž

²⁸ Tamtéž

5 Reakce na Chodsku po Mnichovské dohodě v roce 1938

Tak jako všude, i obyvatelé Chodska byli velmi šokováni událostmi v Mnichově, které znamenaly značnou ztrátu území. Mnoha obyvatel v této oblasti se to velmi nepříjemně dotklo. Lidé zažívali oprávněný strach, ale zároveň dělali, co mohli, aby zachránili co největší množství památek ale například i hospodářských plodin a podobně. Lidé zde sklízeli a prodávali hojně obilí. Nutno dodat, že se připravovali na nejhorší. Státní i nestátní instituce, jako je například muzeum, archiv a podobně začali neprodleně stěhovat své cenné sbírky, obrazy nebo sochy. Důležité bylo, aby toto kulturní bohatství a dědictví nepadlo do rukou Němců.

To se týkalo například i památníku Jindřicha Šimona Baara, který byl knězem, spisovatelem a básníkem a velmi přispěl v oblasti kultury na Chodsku. Všechny sbírky Jindřicha Šimona Baara byly převezeny 11. 12. 1938 do Hlávkovy zámku, který se nachází v Lužanech.

Takovýto diplomatický hazard, který se udál v Mnichově, znamenal pro chodskou oblast nejtragičtější období novodobých dějin a zároveň se jednalo o předvoj nejtragičtějších událostí celého národa v podobě protektorátu.

Održení pohraničních oblastí zasáhlo také mnoho spolků, mezi které patřil například i Sokol. Členové Sokola mnohdy v roce 1938 ukončili v Sudetech svoji činnost a dokonce se rozhodli odvézt vybavení tělocvičen Sokola pryč ze Sudet, aby nepadlo do rukou Němců.²⁹ Tyto události nám také dokládá kronika Sokola města Holýšov. „*To bylo 8. října. Někteří bratři dopoledne přenesli sokolský tělocvičný nábytek do místnosti k truhláři Andrlovi, aby odtud v podvečer téhož dne nastoupil sokolský majetek svoji cestu z Holýšova, která bude jistě vystřídána radostnějším návratem, jen co bude roztržena hitlerovská moc Německa.*“³⁰

Obyvatelé Chodska se s výsledkem Mnichovské dohody nehodlali až do posledních chvil smířit. I v oblasti, která nebyla součástí odtrženého území, toto vzbouzelo rozhořčení, ale především zklamání a zlobu. Ve městě Domažlice, dokonce proběhla demonstrace, která vyjadřovala nesouhlas obyvatel s touto situací. Demonstrace proběhla dne 16. listopadu roku 1938 před městským úřadem, ale byla neúspěšná.

---

²⁹ BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže*. Domažlice: Resonance edice PAMĚŤ-MEMORY, 2009. ISBN 978-80-254-5723-8. s. 17-18.

³⁰SOkA Domažlice, Holýšov (archiv Domažlice). Číslo fondu: 1367. Značka fondu: Sokol-TJ Holýšov. Kronika Sokola. Datace: 1927-1938. Původce: Sokol - tělovýchovná jednota Holýšov. Nestránkováno.

6 Příchod německých vojáků do pohraničí

Jednání o odtržení části Chodska se po celou dobu projednávalo tajně. Až dne 10. listopadu 1938 dochází k prozrazení, jaká část Chodska bude připojena k Německu. Ve finále se jednalo o část horního Chodska.

Dne 21. listopadu vešla v platnost úřední zpráva, jež určovala, které obce na Chodsku budou zabrány a připojeny k Německu. K samotnému zabránění zbytku obcí došlo 24. listopadu. Obce, které byly zabrány v roce 1938: Starý a Nový Postřekov, Klenčí, Pec, Chodov, Česká Kubice a Babylon. Zabrány byly také některé osady jako například: Pelechy, Hamry a Pila.³¹

6.1 Příchod německých vojáků do Sudet na Domažlicku a Horšovskotýnsku

V této oblasti se jednalo převážně o obyvatelstvo německého původu, přičemž byly Hitlerovy jednotky většinou obyvatelstva vítány. Mezi odpůrci odtržení Sudet byli i někteří Němci, kteří po odtržení spolu s Čechy a Židy opouštěli Sudety. Události v této oblasti dokládají také místní kroniky. Uvedená čísla zahrnují celé území Sudet. *„Pohraničí do konce roku 1938 opustilo více než 114 500 Čechů, 11 500 německých antifašistů, 7000 Židů a přibližně tisíc osob jiných národností.“*³²

6.1.1 Město Poběžovice

Jedním z měst, které padlo do rukou Německa, byly i Poběžovice a jejich přilehlé okolí. Jako všude, tak i zde docházelo k vítání německého vojska, u části obyvatelstva to však znamenalo značné starosti. O událostech z roku 1938 v tomto městě nám podává svědectví také místní kronika, která je jako jedna z mála v této oblasti psána na stroji nikoliv ručně.

---

³¹ SOkA Domažlice, Archiv Domažlice. Číslo fondu: 272. Značka fondu: AO Mrákov. Kronika obce Mrákov. Datace: 1914-1939. Původce: Obecní úřad Mrákov. s. 182.

³² Česká televize, *Vzpouř v Sudetech i vražda vyslance v Praze. Před 80 lety Hitler vypracoval plán na rozdrčení Československa* [online]. 2018 [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2455579-vzpouira-v-sudetech-i-vrazda-vyslance-v-praze-pred-80-lety-hitler-vypracoval-plan-na>>.

„Dne 9. října 1938 obsadilo německé vojsko Poběžovice a okolí, nikoli ale Otov, Pařezov, Vlkanov a Nový Kramolín. Starostové těchto obcí prosili o obsazení. Němci je pak obsadili také. Otov dne 11. a Pařezov 12. října. V Otově konána dne 17. října školní oslava připojení k Říši. Dne 3. prosince 1938 bylo v obsazených krajích provedeno lidové hlasování o připojení k německé říši. V Otově zněly všechny odevzdané lístky „Ja“. Dne 2. června 1939 konán slavnostní příjezd Konráda Henleina do Poběžovic.“³³Je nutno upozornit na jakousi chybu samotného kronikáře. Dne 4. prosince 1938 proběhly volby do Reichstag (Říšského sněmu), nikoliv referendum.

Z důvodu těchto událostí odchází z pohraničních měst většina obyvatel českého původu. Z města Poběžovice odchází konkrétně kolem 200 Čechů. Vlivem druhé světové války a holocaustu odchází z tohoto města také většina židovského obyvatelstva.

6.1.2 Obec Postřekov

V obci Postřekov, která se nachází nedaleko města Domažlice, byl zábor těžkou ranou pro místní obyvatele. „Den zabrání určen na 24. listopadu 1938, kdy konal se právě tradiční *Martinský jarmark*.“³⁴Při oznámení této zprávy z rozhlasu najednou utichl šum jarmarku.

Kronikář obce Postřekov detailně popisuje, reakci místních. Muži v tu chvíli sundali klobouky z hlav, lícní svaly jim začaly cukat a oči se jim zaplavily slzami.³⁵ Když kolem deváté hodiny dorazila německá obrněná vozidla s vojáky, nikdo je nevítal jako například v jiných obcích tohoto regionu. Němci přijeli na téměř prázdnou návěs. Vítila je pouze hrstka místních Němců, jež „rozpačitě volalo Heil Hitler!“³⁶

I v této obci, tak jako v mnoha jiných, proběhly 4. prosince volby, které byly doprovázeny kampaní, což nám dokumentuje i místní kronika: „Dne 4. prosince, byly vyhlášeny volby pro přičlenění k Říši. Těmto volbám předcházela nevídaná (v naší obci) předvolební kampaň. Nákladní auta projížděla návsí směrem k Dilům a tlamače vykřikovaly různá zkomolená hesla pro zdárný průběh voleb. Široké transparenty, které byly nataženy ze školní budovy přes silnici, oznamovaly voličům „Lužičtí Srbové jdou za

³³MěÚ Poběžovice, Kronika města Poběžovice, s. 331.

³⁴SOkA Domažlice, Archiv Domažlice. Číslo fondu: 356. Značka fondu: MNV Postřekov. Kronika obce Postřekov. Datace: 1923-1963. Původce: Obecní úřad Postřekov (1923-1945), Místní národní výbor Postřekov (1945-1963). s. 148.

³⁵Tamtéž

³⁶Tamtéž s. 149.

Hitlerem a co vy? “ (...) odpověděl náš lid v den stanovených voleb svým hlasovacím lístkem na 98% „ne“ “³⁷

---

³⁷SOkA Domažlice, Archiv Domažlice. Číslo fondu: 356. Značka fondu: MNV Postřekov. Kronika obce Postřekov. Datace: 1923-1963. Původce: Obecní úřad Postřekov (1923-1945), Místní národní výbor Postřekov (1945-1963). s. 150.

6.1.3 Město Stod

Přestože není město Stod v okrese Domažlice, je po desetiletí považováno jako část Domažlicka. Místní lidé zde udržují v rámci možností chodské zvyklosti a mají jakési chodské cítění. Město se nachází pouhých 22 km od Horšovského Týna. Může dojít k jakémusi srovnání o průběhu obsazování, jelikož se nachází o něco blíže Plzni, která se Sudety hraničila.

Když 10. října roku 1938 přišli němečtí vojáci do města Stod a jeho přilehlého okolí, lidé byli velice šokováni. Byli zde ale i lidé, kteří naopak příchod německých vojáků vítali.

Dle poválečných výpovědí bylo velice zřejmé, kteří lidé měli z jejich přítomnosti radost, komu to bylo lhostejné a kdo měl strach nebo byl pobouřen. Mnoho obyvatel žijících v tomto městě sbalilo nejdůležitější věci a odešli z tohoto území do výrazně okleštěných Čech, přičemž ani nevěděli, kam jít a kde budou bydlet.³⁸

„Němci přišli ve 3 hodiny odpoledne a již druhého dne ráno, měli obsazené přechody do zůstavší republiky. Jiný oddíl německého vojska kopal zákopy proti republice. Na Šibeničním vrchu u Stoda postavili kanony s cílem na Plzeň.“³⁹

Lidé tohoto města, kteří vítali přítomnost německých vojáků, jim nabízeli s radostí ubytování ve svých domech. Zhruba jeden týden před příchodem německých jednotek spáchal sebevraždu německý židovský občan Dr. Sabath i s celou svojí rodinou, která měla 4 členy. V jeho domě se následně ubytovali němečtí důstojníci. Na počest příchodu vojáků byla uspořádána veliká hostina v hostinci u Schwanů.

Na konci týdne došlo k náhlému a nečekanému obratu. Němečtí vojáci měli poplach, přičemž se s okamžitou rychlostí přesouvali zpět směrem na Stříbro. Češi i Němci byli velice zmatení a nevěděli, co se děje. Lidé se zalekli a domnívali se, že se jedná o vzpoury proti přítomnosti německých vojsk, nebo zda nedošlo dokonce k vojenskému napadení. Následně se ukázalo, že šlo pouze o cvičení, načež si lidé velice ulevili.⁴⁰

---

³⁸ JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008, s. 2.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

7 Změny pro lidi žijící v Sudetech

Dne 22. listopadu 1938 byla vytvořena Československo-německá smlouva, která určovala státní příslušnost osob, na již zmiňovaném území. Tato smlouva mimo jiné také jednala o úpravě samotné státní příslušnosti. Paragraf číslo 1 stanovoval, že se státními příslušníky říše automaticky stávají dosavadní příslušníci československého státu, kteří však měli na tomto místě trvalé bydliště k 10. říjnu 1938 a s tím, že se na tomto místě narodili před 1. lednem roku 1910 anebo říšskou státní příslušnost ztratili k 10. lednu roku 1920.⁴¹

Podle výpovědi pamětnice paní Libuše Kudrnové, které bylo v té době 10 let a měla příbuzné v obci Líšíná, události po Mnichovské konferenci nepřinesly pro její příbuzné žádné změny. V obci Líšíné byli její příbuzní majiteli mlýna, který v té době dobře prosperoval. Libuše Kudrnová si také vzpomíná na návštěvy příbuzných během let 1938-1945, kdy se do Líšíné dostávaly podél řeky tak, aby je nezpозorovaly německé stráže u hraniční závory v obci Čelákovy. Bylo zakázáno přecházet hranice bez povolení.

Pro rodinu z obce Líšíné přišel zvrát až po válce, kdy se museli z tohoto místa vystěhovat z důsledku Benešových dekretů. Tato pamětnice uvádí, že nechápe důvod, proč se museli vystěhovat, jelikož se nejednalo o kolaboranty s nacisty, ale o prosté lidi. Z jejího pohledu se jednalo o velkou nespravedlnost. Po tomto vystěhování už nikdy paní Kudrnová své příbuzné neviděla.

V obci Čelákovy se nacházela hraniční závora, což nám dokumentuje kronika samotné obce. Kronika také zachycuje, kdo u nové hranice vykonával službu. Zřízení hraniční závory a změna hranic znamenala také omezení provozu na silnici směrem do města Stod. „*Počátkem listopadu 1938 byla postavena na konci vsi hraniční závora a budka. V první polovině prosince byly nové hranice vykolíkovány. Službu vykonávají SOS četníci a finanční stáž. SOS byl v první polovině listopadu demobilizován. Na místo aktivních vojnů přišli četníci. Počátkem prosince byl SOS úplně zrušen. Prozatím je provoz na silnici omezen. Službu u hraniční závory koná finanční stráž, v obvodě též četníci.*“⁴² Lidé, kteří nemohli dále zůstat v odstoupeném území, emigrovali často jen

---

⁴¹ JUŘENA, J. *K problematice státního občanství a opce mezi Česko-slovenskou republikou a Německem v roce 1938* In BENEŠ [online]. [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.bcak.cz/publikace/problematika-statniho-obcanstvi-a-opce/?fbclid=IwAR30usITZxwybqiXPs7KHhWoDV7LKYZGNZia-ntruWbHAm6K-WYc-q3nBAk.>>

⁴²Obecní úřad Zemětice. Kronika obce Čelákovy 1933-1940. s. 133.

těsně za hranice. Toto nám také zachycuje kronika již zmíněné obce. „Dne 4. a 5. prosince byl proveden soupis uprchlíků. Do Čelákov se přistěhovalo 10 rodin.“⁴³

Změna se nějakým způsobem dotkla každého občana, minimálně jen okrajově. Průmyslový život byl zpočátku ochromen. Mnoho občanů tehdy pracovalo v nedalekých uhelných dolech, kterých zde po okolí bylo několik. Po odstoupení území museli občané dojíždět do dolů oklikou, což pro ně znamenalo o něco delší cestu. Aby horníci ušetřili, přes týden bydleli v místě svých pracovišť. Tato nová hranice nekomplikovala jen cestu za prací, ale i dovoz uhlí do samotných obcí nedaleko uhelných šachet. Po dohodě Národní banky a říšských orgánů bylo dovoleno dovážet uhlí za hranice.

„Dne 20. - 25. prosince dováželi hospodáři okrouhle 4 vagony uhlí z odstoupeného území. Dovoz byl povolen Národní bankou a Min. veř. Prací. Většina horníků dojíždí dosud na šachty a tam bydlí. Silnice dosud uzavřena pro přechod. Přechod hranic ve Dnešicích je příliš vzdálen ke každodenní cestě.“⁴⁴

Z výpovědi svědka Ondřeje Jindřicha, která je velice přesná a působivá. Je zde možné se dozvědět mnoho důležitých věcí ohledně toho, co vlastně příchod Němců znamenal pro lidi, kteří s nimi nesympatizovali. Také nám popisuje, jaký vliv měla přítomnost německých jednotek na obyvatelstvo, ale například i na průmysl. Sám Ondřej Jindřich se angažoval po celou dobu proti přítomnosti německých vojáků, a to od samého počátku. „Prvé dva měsíce byl průmyslový život ochromen, a z důvodu toho, jsem musel hledati nejnütnější obživu v republice a zakotvil jsem v Praze. Tak jsem měl příležitost navázati styk s ředitelem Národní matice Aloisem Sokolovičem Sojkou, kterému jsem nosil veškeré zprávy, které mohl jako spojenec upotřebiti. Takto jsem působil až do Heydrichiády. V těchto dnech bylo mnoho odpůrců německého režimu v Praze zatčeno a mezi nimi také velmi dobrý pracovník Alois Sokolovič Sojka, který podle zprávy gestapa zemřel v Polsku v sirných dolech. Moji ženu jsem pozůstavil ve Stodě po celou dobu války. Zde byla též v noci Němci napadena útokem na dům v domněnce, že já jsem v domě přítomen. Tajnou službu prováděla mimo mé ženy paní Anna Janoušková.“⁴⁵

---

⁴³Obecní úřad Zemětice. Kronika obce Čelákovy 1933-1940. s. 133.

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008, s. 3.

8 Křišťálová noc

Během noci z 9. na 10. listopadu roku 1938 vypukl v celém Německu velmi drsný protižidovský pogrom, který bývá nazýván dosti eufemistickým a poněkud zavádějícím názvem „křišťálová noc“. Tento pogrom symbolizoval, a především také urychlil vyostření protižidovské nacistické politiky během roku 1938.

Jako záminka pro rozpoutání brutálního násilí se stal atentát na Ernsta von Ratha, který byl legační sekretář v Paříži. Tento atentát byl proveden 7. listopadu roku 1938, a to židovským chlapcem Herschelem Grünspanem, jemuž bylo v té době pouhých 17 let. Záminkou k tomuto činu byla zřejmě pomsta za osud jeho rodičů, a také upozornit na něj. Jeho rodiče se totiž stali oběťmi vypovězení polských Židů z Třetí říše do Polska. Po atentátu byl Grünspan okamžitě zatčen francouzskými orgány a následně předán do Německa. Zde se jeho stopa ztrácí. S největší pravděpodobností byl odsouzen k trestu smrti.⁴⁶

Tento poněkud neuvážený a svým způsobem nešťastný čin mladíka židovského původu však nebyl skutečným důvodem pro vypuknutí pogromu. Atentát byl však využit jako záminka nacistů pro vyostření opatření proti Židům. Propaganda tehdejšího nacistického režimu představovala tento atentát jako součást velkého židovského spiknutí proti národu německému a samotné Třetí říši. Nacisté to propagovali také jako snahu Židů vyvolat nepřátelství mezi státy Evropy. V následujících dnech publikovaly všechny německé noviny na prvních stránkách protižidovské nenávistné triády.

Goebels ve večerních hodinách vystoupil se zprávou o smrti Ernsta von Ratha a také se silným antisemitským projevem, v němž vyzýval k pomstě. Přítomní funkcionáři SA a dalších nacistických organizací si tento projev vyložili jako povel k rozpoutání protižidovského zákroku. Již během noci započaly především jednotky SA vyvolávat antisemitské nepokoje a samy začínají s útoky na židovské obchody, obydlí či jiné objekty.⁴⁷

Pogrom, který probíhal od pozdních večerních hodin 9., následně 10. a na některých místech i 11. listopadu sebou nesl vypalování převážné části synagog a židovských modliteben, jež byly považovány za židovský symbol úspěchu a přítomnosti židovské menšiny v Německu. Byla vypleněna značná část židovských podniků a obchodů a byla

⁴⁶ holocaust.cz, *Křišťálová noc (1938)* [online]. Poslední aktualizace 17. 03. 2021 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/kristalova-noc-1938/>>.

⁴⁷ Tamtéž

také zničena řada jejich zařízení. Finální hlášení hovoří o zhruba 7 500 zdemolovaných obchodech židů. Při tomto pogromu bylo zabito zhruba 90 židů a dalších 30 tisíc jich bylo odvečeno do koncentračních táborů Buchenwald, Sachsenhausen a Dachau. Odvečeni Židé byli převážně majetnou elitou. Z koncentračních táborů byli propuštěni až po uzavření závazku, ve kterém se zavazují k emigraci a zbavení majetku ve prospěch Třetí říše.⁴⁸

8.1 Křišťálová noc v Sudetech

Téma křišťálové noci není příliš známo v historickém povědomí českého národa a málokdo tedy ví, že se tyto události odehrávaly také v pohraničí, které bylo tehdejšímu Československému státu odtrženo a na základě podpisu a přijetí Mnichovské dohody z 30. září 1938 připojeno k Německé říši. Průběh křišťálové noci byl také specifický tím, že probíhala jen několik týdnů po obsazení Sudet německými vojáky. Ve městech, které byly nyní nově poseté hákovými kříži, probíhala doba překotné arizace majetku židovského obyvatelstva. Křišťálová noc díky tomu v pohraničních oblastech probíhala o něco odlišně než v Třetí říši.

Stále zde doznávaly silné emoce z mnichovského usnesení. Mnoho sudetských Němců však své nadšení neskrývalo. Značná část z nich chtěla vstoupit narychlo do nacistické strany nebo také do nově zřízené bojové organizace SA a horlivě toužili po odplatě vůči Čechům, ale především také Židům. Již před 9. listopadem 1938 z pohraničí uprchlo odhadem 12 z 28 tisíc obyvatel židovského původu. Političtí odpůrci nacistů a Židé utíkali z pohraničí již daleko dříve, a to zejména během květnové mobilizace, ale také během září, kdy se konflikty o pohraničí velmi vyostřovaly. Hlavním důvodem byla především obava z násilí nacistických bojůvek SA. Již v listopadu byly na mnoha místech uzavřeny synagogy a židovské obce nefungovaly. Velmi často zde zůstávaly pouze rodiny Židů, které měly příbuzné nežidovského původu. Navzdory překážkám, které kladly židovským uprchlíkům československé úřady, se před ale také zejména po křišťálové noci valné většině sudetských Židů podařilo uchýlit do dočasných bezpečí, jež v té době představovaly zbytky českých zemí. Po vytvoření Protektorátu Čechy

---

⁴⁸ holocaust.cz, *Křišťálová noc (1938)* [online]. Poslední aktualizace 17. 03. 2021 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/kristalova-noc-1938/>>.

a Morava byla značná část těchto uprchlíků deportována do ghatt a vyhlazovacích táborů.⁴⁹

V oblasti Chodska můžeme pozorovat rozdílné průběhy těchto událostí. Když se zaměříme na Horšovský Týn a Poběžovice, narazíme na zcela odlišné události. Ve městě Poběžovice se nacházela četná židovská komunita, na kterou směřovaly časté útoky dávno před „křišťálovou nocí“. Průběh křišťálově noci ve městě Poběžovice se nijak nelišil od typických útoků, které probíhaly v Německu. Zdejší Židé se setkali s rabováním domů, obchodů či zatýkáním a transportem do koncentračních táborů. V případě Horšovského Týna se nic zvláštního nedělo. Řada místních Židů odešla z města již během roku 1938. Nejvíce jich odešlo až po podepsání Mnichovské dohody a následnému připojení k Říši. „*Velkou roli v mírném průběhu událostí v Horšovském Týně roku 1938 sehrála skutečnost, že se Židé poměrně brzy stáhli ze společenského, a především politického života města*“⁵⁰

---

⁴⁹MARXOVÁ, A. *Křišťálová noc v Sudetech* In holocaust.cz [online]. poslední aktualizace 23. 08. 2011 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2008/listopad/kristalova-noc-v-sudetech/>>.

⁵⁰ POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina za druhé republiky*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN 978-80-86889-52-8. s. 176.

9 Vytvoření Protektorátu Čechy a Morava

Prezident Emil Hácha, pod Hitlerovými výhrůzkami, byl donucen podepsat dne 14. 3. 1939 souhlas s okupací Československého státu. Následujícího rána překročily německé jednotky hranice a obsadily zbytky již okleštěné republiky. V oblastech, kam nestačil dorazit rozkaz nebránit se, narazily okupační síly na slabý odpor. Závěr o vzniku Protektorátu Čechy a Morava měl zajistit svébytný a autonomní vývoj. Od počátku okupace německými vojáky byla reakce české společnosti samozřejmě silně protiněmecká a velice odmítavá k celé situaci. *„Za připojením československého pohraničí k německé Říši v říjnu 1938 a vpádem německých vojsk do Prahy pouhých pět měsíců poté stály – kromě ústředního cíle politické expanze a získání „lebensraumu“ – hospodářské, a především zbrojařské zájmy nacistického režimu.“*⁵¹

Pro celou společnost znamenala tato situace nástup zlých a tvrdých podmínek, které se týkaly všech. Byl zřízen například přidělový systém, obyvatelé žili ve strachu z náletů na průmyslová města, která byla vedena ze strany spojenců. Dále se začalo hojně rozrůstat udavačství, cenzura, násilí, docházelo k odvádění lidí na nucené práce do Říše atd. U obyvatel se během těchto událostí začíná objevovat český historismus, nacionalismus a roste zájem také o národní symboly. V kinech, divadlech a podobně dochází k projevům národní solidarity.

O těchto událostech podali přesné svědectví dosud žijící pamětníci. Libuše Kudrnová popsala tyto události jako velice šokující a zoufalé. *„Pamatuju si to dost živě a občas se mi o tom i zdá. Když sem k nám přišly německé jednotky, byli jsme všichni v šoku. Netušili jsme, co se děje. Všichni jsme měli strach a nevěděli jsme co, bude následovat. Když jsme se dozvěděli, o co se skutečně jedná, byla to veliká rána. Rodiče, kteří zažili první světovou válku, tehdy známou jako Velká válka, měli neskutečný strach z toho, že se bude válka opakovat. Snažili jsme se schovat své cennosti, aby nám je Němci nesebrali, jelikož jsme slýchali o tom, co se dělo v Německu. Když byl zaveden přidělový systém, bylo to opravdu krušné období a my nevěděli, jak dlouho to vydržíme. Byla to opravdu zlá doba“*

Josef Sedláček, kterému v této době bylo zhruba 20 let, byl odveden na nucené práce do Drážďan. O tomto období svého života sdělil, že pro něj bylo nejhorším obdobím v jeho

---

⁵¹ ADAM, Alfons. *Otrocí třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. s. 21.

životě. Každý den pro něj byl nejistotou a neustálým strachem. Při bombardování Drážďan se mu podařilo utéct a následně se až do konce války ukryval v okolí Přeštic.

9.1 Vliv Protektorátu na kulturu

Zřízení Protektorátu Čechy a Morava se podepsalo na všech složkách každodenního života. Mimo jiné se Protektorát a nadvláda Říše projevila i v kultuře. I zde se objevuje pojem arizace, který znamená zabavení majetku židovskému obyvatelstvu, ale také zbavení těchto lidí zastávání úřadů a podobně. Tento pojem se netýká pouze Židů, ale také například cizinců.⁵²

„Arizace české kinematografie sice proběhla až za protektorátu, ale je důležité zmínit i dobu pomnichovské druhé republiky. Jedním z rysů tohoto období byla zejména vlna antisemitismu, která zasáhla různé obory. Nevyhnula se ani kinematografii. V denním tisku i filmových časopisech se objevovaly názory, že film je součástí národní kultury. Z tohoto důvodu by v něm měli působit jen praví příslušníci národa. Z kinematografie měly zmizet všechny cizí i cizorodé vlivy, což v kontextu té doby znamenalo požadavek odchodu všech cizinců i Židů. Novináři i zástupci různých filmových organizací psali, že film je nutné zbavit všech nežádoucích a národně nespolehlivých živlů. Podle autorů těchto článků měl být z kinematografie vyloučen neárijský kapitál.“⁵³

Samotná arizace měla silně nacionalistický přesah. Arizace také samozřejmě dokázala ve filmovém prostředí šikovně využít konkurenci. Pro někoho byla přítěží, pro někoho významnou pomocí.

Konkurence viděla možnost získání velkého množství zakázek, o které jiné společnosti přišli kvůli těmto událostem. Všechna kina měla být pod kontrolou Němců a měli se promítat zejména německé filmy s propagandistickými obsahy.⁵⁴

---

⁵² PAŽOUT, Jaroslav a PORTMANN, Kateřina. *Ve stínu války: Protektorát Čechy a Morava, Slovenská republika, Říšská župa Sudety a další odtržená československá území v letech 1938/39-1945*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019. ISBN 978-80-88292-51-7. s. 186.

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž

10 České školství v Říšské župě Sudety a během protektorátu

Když v roce 1938 došlo k odtržení pohraničních území, znamenalo to samozřejmě i změny ve vzdělávání pohraničních dětí.

Češi, kteří po událostech v Mnichově, zůstali v Sudetech, byli ohroženi zejména poněmčením, které bylo velmi intenzivní. Těmto lidem také hrozilo vysídlení z těchto oblastí. Postavení Čechů v těchto oblastech velice pokleslo, což vede k tomu, že se stávají nekvalifikovanými pracovními silami v průmyslu, službách, nebo samotném zemědělství. Ze strany nacistů docházelo k silné germanizaci a otevřenému útlaku, který zanedlouho čekal všechny Čechy po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava.

Jedním z účinných nástrojů germanizace se měly stát všechny školy, především ale školy základní, kde se mělo začít s poněmčováním již v útlém věku. V té době dochází v Čechách k silnému omezení školství a k výrazné změně v náplni výuky. Ve školách chtěli nacisté zejména prosazovat svojí ideologii a podřídit jedince svému vedení.⁵⁵

Již na podzim roku 1938 bylo české školství i čeští obyvatelé Sudet v určité nejistotě, což nám dokazuje kronika města Horšovský Týn: „*Hned na začátku září trpěla docházka tím, že matky, nevědoucí, co bude v příštích dnech, stěhovali se se svými dětmi do vnitrozemí.*“⁵⁶ Do druhé poloviny září se počet žáků, obecné a měšťanské školy rapidně snížil, což nám dokumentuje také její kronika: „*(...) téměř všechny děti obecné a mateřské školy odešly s matkami do vnitrozemí. V mateřské škole nebylo již dětí a v obecné škole ze 42 žáků zbylo jich pouze 12. Na měšťanské škole zůstali jen žáci přespolní z českých vesnic Křenova a Puclíc a jen několik z Horšovského Týna. Žáci z Mnichova již do školy nedocházeli. Ve dnech 22. - 25. září se na škole nevyučovalo. Dne 7. října naposledy přišli žáci do školy. Dozvěděli se smutnou zprávu. Dojati vraceli se domů, rozloučivši se navždy se svojí školou a svými učiteli. V 9 hodin přišli vojáci a narychlo ji evakovali. Zachránili pianino, 2 psací stroje, 2 šicí stroje, nový nábytek, několik skříní, většinu obrazů (...)*“⁵⁷

Obec, které se také přímo dotkl výsledek Mnichovské dohody, a byla přičleněna k Třetí říši, se nachází nedaleko Domažlic. Jedná se o obec Blížejev, kde se nacházela česká

⁵⁵ŠPRINGL, J. *Školství za Protektorátu* In Školákem v Protektorátu [online]. [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/kolstvi-za-protektoratu>>.

⁵⁶SOKA Domažlice, Archiv Domažlice. Značka fondu: OŠ a MŠ Domažlice. Inv. č.: 1272. Kronika obecné, měšťanské, národní a střední školy chlapecké. Datace: 1940-1952. Původce: Obecná a měšťanská škola chlapecká Domažlice (1940-1945), Měšťanská škola chlapecká Domažlice (1945-1948), Střední škola chlapecká Domažlice (1948-1950), I. střední škola Domažlice (1950-1952). Nestránkováno.

⁵⁷Tamtéž

obecná škola. V roce 1936 se v obci dokončila stavba obecní školy, která zde začíná fungovat v roce 1937. Jedná se o školu českou, nikoliv německou. „*První školní rok 1937/1938 ve školní budově zahájili jen žáci obecné a měšťanské školy. Mateřská škola byla přestěhována zpět do „Lukavského opatrovny“, protože se podařilo během prázdnin za přispění Ústřední matice školské tuto budovu zrekonstruovat pro potřeby malých dětí. Druhý školní rok 1938/1939 se sice podařilo vyučování zahájit, ale již v září bylo násilně ukončeno.*“⁵⁸ Po zákazu vyučování byla škola zabráná a stala se z ní škola německá. Na konci války roku 1945 se z budovy této školy stalo zařízení pro německé uprchlíky, kteří sem přicházejí z různých krajin.⁵⁹

10.1 Školství během okupace

Během prvních několika dní okupace byla valná většina českých škol zavřena. Často zde chyběl učitelský personál. Jelikož bylo základní školství povoleno, tak díky nátlaku českých obyvatel mohlo započít vzdělávání. Často se objevovala doporučení, aby byli čeští žáci posíláni a přijímáni do škol německých. Na českých školách také učili mladí a nezkušení učitelé, kteří se vraceli po mobilizaci do normálního života. V takto okleštěné republice nebylo místo pro učitele, kteří přicházeli z odstoupeného území – Sudet. Místo nebylo i přes určitou snahu vlády, která nechala propustit všechny vdané učitelky, a dokonce snížila pro učitele odchod do důchodu a to na věk 55 let. Vláda zároveň učitele vyzývala, aby v Sudetách zůstávali a neodcházeli ze škol. Tato výzva měla za úkol zachovat české školy v Sudetách. Určitá část českých škol v Sudetách zůstala a zahájila výuku během podzimních měsíců října a listopadu, přestože stále nebylo rozhodnuto, zda tyto školy budou zachovány.⁶⁰

Na školách českých byli jmenováni ředitelé německého původu, kteří velmi často řídili zároveň českou ale i německou školu. Kde se nacházeli lepší budovy české školy, byly následně zabráný pro německou školu. Byly také zavřeny veškeré české školy mateřské. Během prvního období chtěli Němci co nejvíce českých dětí pro německé školy. Jelikož německé měšťanské školy představovaly o něco vyšší stupeň vzdělání, přičemž trvaly 6 let, bylo již během roku 1940 zakázáno do českých měšťanek přijímat nové

---

⁵⁸ Základní škola a mateřská škola Blížejov, *Historie školy* [online]. [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.zsblizejov.cz/o-skole/historie-skol-v-blizejove/>>.

⁵⁹ Tamtéž

⁶⁰ CIHLÁŘ, J. České školy na zabraném Orlicku v letech okupace 1938 – 1945 (I.) In ORLICKÝ deník. cz [online]. 2015 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/ceske-skoly-na-zabranem-orlicku-v-letech-okupace-1938-1945-i-20150218.html>.

žáky, jelikož bylo povoleno pouze základní školství. Během roku 1942 obě české měšťanky přestaly existovat.⁶¹

Uzavření českých škol se nijak neprojevovalo na chodu ani počtu žáků německých škol, což nám dokazuje také kronika města Poběžovice: „*Počet dětí ve škole v Otově byl roku 1940 48 a v Pařezově 52, roku 1942 49 a 47. Neprojevilo se tedy uzavření české školy v Otově celkem nikterak v počtu dětí školy německé.*“⁶²

České děti od roku 1940 osm let chodily do obecné školy a následně byly posílány především do zemědělství, služeb a výroby. Byly zrušeny české školy pokračovací pro učně. V zájmu Říše bylo poněmčování českého národa, což nám dokazuje kronika školy v Domažlicích. „*Dne 16. ledna 1941 byl zahájen kurz německého jazyka v dívčí škole pro učitelstvo okr. Domažlického.*“⁶³

Pamětnice Libuše Kudrnová popsala svoje školní léta velmi stručně: „*Už si moc nepamatuju, jak to ve škole probíhalo. Myslím, že jsme po většinu času navštěvovali školu normálně. Měli jsme samozřejmě hodiny němčiny, ale nějak víc jich myslím nebylo a učili jsme se normálně česky. V Sudetech, to už bylo vlastně Německo, tak tam se učilo výhradně německy a české školy se tam rušily.*“

Osobně si pamatuji z vyprávění prarodičů, že v některých učebnicích se přepisovaly české názvy za německé. Bohužel toto si paní Kudrnová nepamatuje, avšak paní Jiřina Kasnerová, která sice není pamětnicí, ale vzpomíná na vyprávění svých rodičů: „*Když otec chodil do hospodářské školy, tak museli začerňovat a přepisovat české názvy na německé. Také vždy vyprávěl, že měli o něco více hodin němčiny.*“

10.2 Německé školy

Němci se snažili zakládat německé školy i v českých obcích. Pro děti ze smíšených rodin byly německé školy povinné. Menšinové školy, jež byly udržovány Ústřední maticí školskou ve všech smíšených oblastech, byly zrušeny. Německá školní správa také důkladně prováděla evidenci škol v každém okrsku. Kromě běžných údajů se dále u žáků uvádělo dokonce i rasové zařazení. Konrád Henlein už během prosince 1938

⁶¹ CIHLÁŘ, J. České školy na zabraném Orlicku v letech okupace 1938 – 1945 (I.) In ORLICKÝ deník. cz [online]. 2015 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/ceske-skoly-na-zabranem-orlicku-v-letech-okupace-1938-1945-i-20150218.html>.

⁶² MěÚ Poběžovice, Kronika města Poběžovice. s. 331.

⁶³ SOKA Domažlice, Archiv Domažlice. Značka fondu: OŠ a MŠ Domažlice. Inv. č.: 1272. Kronika obecné, měšťanské, národní a střední školy chlapecké. Datace: 1940-1952. Původce: Obecná a měšťanská škola chlapecká Domažlice (1940-1945), Měšťanská škola chlapecká Domažlice (1945-1948), Střední škola chlapecká Domažlice (1948-1950), I. střední škola Domažlice (1950-1952). Nestránkováno.

zakazoval do obecných a měšťanských škol v Československu každodenní docházku. To platilo následně i pro Protektorát. Studenti museli trvale bydlet v místě školy a domů mohli dojíždět pouze o prázdninách a svátcích. Avšak povinné členství v Hitlerjugend se netýkalo českých žáků.⁶⁴

---

⁶⁴ŠPRINGL, J. *Školství za Protektorátu* In Školákem v Protektorátu [online]. [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/kolstvi-za-protektoratu>>.

11 Válečná léta na Chodsku

Příchod Němců v roce 1938 do Sudet byl velmi vítaný, alespoň tedy německým obyvatelstvem. Během roku 1939 zažívají sudetští Němci jakousi svobodu a radost z „vymanění se“ nadvlády Čechů a jsou opět váženými pány. Lidé nadšeně vzdávali hold Adolfu Hitlerovi, avšak netušili, že se blíží temný stín války, který po několika letech opět změní jejich osudy.

Když v září roku 1939 vypukla válka, mnozí němečtí obyvatelé Sudet poněkud vystřízlivěli. To, co se zpočátku zdálo Němcům na Chodsku a Šumavě překrásné, začalo s příchodem války velmi rychle skřípat. Zásahu na tom měla především propaganda Třetí říše. „Protože jim tisk a rozhlas denně vtloukal do hlavy představu, že Velkoněmecká říše bude kráčet stále jen kupředu až ke konečnému vítězství, zapomněli myslet na to, že vše si také bude žádat oběti a to nemalé.“⁶⁵

Postupem času se lidé dokonce přestávají zdravit „Heil Hitler“ a vracejí se opět k pozdravu „Grüss Gott“. Hitlerovým projevům se v mnoha obcích přestává naslouchat. Důvodem toho je pokles důvěry v Hitlera.⁶⁶

Přestože se zde nebojovalo, válka postupně dopadala na místní obyvatelstvo. Výjimkou nebylo ani Chodsko či Šumava, která k této oblasti neodmyslitelně patří již po staletí.

Poklidný život, který zde probíhal, se najednou zcela změnil. Turistický ruch postupem času utichl. Turistická střediska a hotely se stávají lazaretními místy pro vojáky, kteří byli zranění. Válka se podepsala i na pracovní době dělníků, která se prodloužila. Po několika porážkách, které utrhli Němci na frontách, dochází k zákazu pořádání tanečních zábav a dalších hromadných akcí. Po tomto zákazu se začíná vše orientovat pouze pro totální vítězství Německa na všech frontách.⁶⁷

„Lidé v zázemí se proto museli těmto cílům také zcela podřídit. Kromě pracovního nasazení se prováděl sběr teplého prádla, šatstva a bot i dalších doplňků pro východní frontu. V roce 1943 sem přišel další příkaz. Znamenal konec rekreačního lyžování.“⁶⁸

Následkem tohoto příkazu byly odevzdávány lyže, které následně putovaly na frontu. Zde se objevovala jedna výjimka, jíž byla Hitlerjugend. Jelikož se jednalo o budoucí vojáky, bylo jasné, že se jim bude lyžařský výcvik určitě hodit. Zásah do života lidí na Šumavě a Chodsku přichází roku 1940, kdy Hitler po porážce Francie, vydává rozkaz

⁶⁵ BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže*. Domažlice: Resonance edice PAMĚT-MEMORY, 2009. ISBN 978-80-254-5723-8. s. 58.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Tamtéž s. 59.

⁶⁸ Tamtéž s. 59.

ubytovat Němce, jež jsou běženci z Besarábie a Bukoviny. Každá obec měla přidělený počet těchto uprchlíků. Pro uprchlíky byly zabírány hostince a školy, přičemž se jednalo především o bývalé české školy.⁶⁹

Čím více zpráv přicházelo z fronty o padlých mužích, tím více rostla nespokojenost mezi sudetským obyvatelstvem, a to i mezi těmi, kteří horlivě skandovali jména Hitlera a Henleina. I přesto zachovala většina sudetských Němců věrnost nacizmu, a to v řadách případů až do samotného konce války. Když pomineme českou menšinu Sudet, německý odpor místních prakticky neexistoval. Samozřejmě nějaké výjimky se objevovali, a to zejména mezi kněžími, kteří se ve svých kázáních, ale i na veřejnosti chovali poněkud odlišně, než si nacisté představovali. Řada těchto lidí skončila v koncentračních táborech.⁷⁰

Během války také docházelo k odevzdávání kontingentu. Jednalo se především o odevzdávání surovin drobných rolníků jako například mléka, vajec, masa a podobně. Lidé, kteří tyto suroviny odevzdávali, za ně dostávali směšnou částku. Prakticky se jednalo o nucený prodej, přičemž každý musel splnit určité normy. V případě nesplnění mohlo dojít k uvěznění hospodáře či jeho rodiny. Toto nám dokládá ve své výpovědi pamětnice L. Kudrnová: *„Pamatuji se na to, že jsme museli odevzdávat mléko, vejce atd. U všeho byly vypočítané a předepsané normy, kdo má kolik odevzdat. U mléka se dokonce měřila tučnost, a to proto, aby se předešlo tomu, že by jej někdo ředil vodou. Vzpomínám si na spor mojí maminky s paní, která mléko vykupovala. Vzorek tučnosti udělala v jedné nádobě a pak si ulila pro sebe a zbytek mléka zředila. Maminka tehdy řekla, že jí nedá mléko, dokud to nebude dělat tak jak má.“*

Po hospodářstvích chodily také pravidelné kontroly. Osobně z vyprávění vím, že se mnohdy schovávala i hospodářská zvířata, což bylo samozřejmě velmi nebezpečné. Z vyprávění od prarodičů si pamatuji, že například schovávali prase a slepice v seně. Když jsem se na toto paní Kudrnové zeptal, odpověděla: *„Ano, i to se tady dělo. Naše rodina osobně však nic neschovávala, ale rodiče tehdy mluvili doma o schovaném praseti a velice mi zdůraznili, že o tom nemám nikde mluvit. Kdo jej přesně schovával nevím, ale naštěstí se na to nepřišlo.“*

Během války docházelo k bombardování různých muničních továren. Paní Libuše Kudrnová vypověděla: *„Během války docházelo k častým náletům. My jsme se ale*

---

⁶⁹ BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže*. Domažlice: Resonance edice PAMĚŤ-MEMORY, 2009. ISBN 978-80-254-5723-8. s. 59.

⁷⁰ Tamtéž s. 60.

nebáli. Věděli jsme, že naši malou vesnici bombardovat nebudou. V roce 1943 proběhl nálet na Plzeň, ale ze směru od Plzně nic vidět nebylo. Piloti tehdy shodili bomby na město Dobruška a zasáhli i okolní obce. Řekla bych, že Plzeň zasažena nebyla vůbec. Bylo to někdy v noci a pamatuju si, že na vsi se sešlo mnoho lidí. Pozorovali jsme velké záblesky a slyšeli mohutné dunění.“

11.1 Zatýkáni, oběti a odpor obyvatel Chodska proti nacistům během války

Na Chodsku do března roku 1939, kdy došlo k okupaci zbytku Československé republiky, přišlo o život 16 občanů. Teror nacistů po vzniku Protektorátu prudce narůstal. *„Ve věznicích a koncentračních táborech bylo popraveno či umučeno 174 občanů, na Chodsku během války položilo život dalších 23 osob. Nutno ovšem připočíst i 128 obětí z řad židovské náboženské obce.“*⁷¹

Přestože se obyvatelé Chodska podvolili okupaci a „složili zbraně“, nedokázali se smířit s německou nadvládou. Odpor k Němcům dávali najevo od samého počátku okupace a po celou dobu války.

Patrně prvním zatčeným po 15. březnu 1939 byl na Chodsku Václav Housar, který byl úředníkem z města Staňkov. Příslušníci gestapa jej zatkli hned 19. března. Václav Housar prošel několika koncentračními tábory a zemřel v roce 1943 na následky umučení.⁷²

Mezi nepřátele nacistů patřili především velmi vzdělané osobnosti. Tito lidé byli často perzekuováni a posíláni do koncentračních táborů. Mnoho lidí z řad inteligence bylo také často napojeno na domácí, ale i zahraniční odboj.

V obci Přívozec u Blížejova se nachází zámeček, který v té době patřil rodu Dohalských z Dobrušky. Zdeněk Bořek Dohalský, již před válkou patřil k pokrokově smýšlejícím lidem. Velmi často se stavěl za české zájmy a byl dokonce jakási spojka se zahraničím. Díky tomuto jednání neunikl pozornosti gestapa a nacistů. V říjnu roku 1941 byl zatčen a následně vyslýchán. Přes veškeré mučení nacisty, nic neřekl. Ještě během února 1945 byl mučen a následně v terezínské pevnosti popraven na příkaz, který přišel přímo z Berlína.⁷³

---

⁷¹ BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže*. Domažlice: Resonance edice PAMĚŤ-MEMORY, 2009. ISBN 978-80-254-5723-8. s. 62.

⁷² Tamtéž s. 65.

⁷³ Tamtéž s. 65.

Další členové tohoto rodu měli stejně smutný osud. Jedním z nich byl také Antonín Bořek Dohalský, jenž byl kancléřem svatovítské kapituly. Odolával nátlaku německé duchovní vrchnosti, která byla ve spojení s nacisty. V pramenech se uvádí, že zejména prelát Dr. Gruiner poskytoval nacistům informace z kapituly. Dr. Antonín Bořek Dohalský byl zřejmě zainteresován do atentátu na R. Heydricha, následkem čehož byl zatčen 5. 6. 1942. Spolu s ním byl zatčen i jeho bratr František. Oba bratři se dostali do Pečkárny, odkud byli následně odvezeni do Pankrácké věznice. František byl odvezen do Dachau a Antonín byl převezen do Osvětimi. Oba bratři v těchto místech zemřeli. Antonín Dohalský zemřel 3. října 1942. Na blížejevském hřbitově se nachází symbolický náhrobní kříž, který nese rodová jména těchto šlechticů, kteří obětovali Československu své životy.⁷⁴

11.2 Nálady Čechů a sudetských Němců během války

Na celém území včetně Sudet dávali Češi najevo, že nesouhlasí s politikou nacistů. Ne všude byla situace stejná. Podle dosud žijící pamětnice Libuše Kudrnové, žili Češi a Němci před i během války ve vzájemném souladu a dokonce mezi sebou uzavírali sňatky. Pamětnice Libuše Kudrnová vypověděla také toto: „*Oni tam spolu žili bez jakýchkoliv konfliktů. Aby se mezi sebou domluvili, tak se Češi učili německy a Němci se tam učili česky. Naši příbuzní byli smíšeného manželství. Strýc byl německé národnosti a teta, která byla Češka, byla sestra mého dědy.*“

Naopak ve větších městech můžeme pozorovat mnohdy naprosto opačnou situaci, kdy panovalo mezi oběma stranami neustálé napětí. Jak válka pokračovala, sudetští Němci se strachem přihlíželi, jak mizí šance na vítězství Třetí říše a na druhou stranu se nálada Čechů zlepšovala. Spolu s porážkami wermachtu postupně sílilo sebevědomí a optimismus Čechů, a to nejen v Sudetech, ale i na celém území. Zatímco se český národ radoval, obavy Němců rostly. Češi vkládali naděje v zapojení Sovětského svazu a Spojených států do této války, zejména po porážce Francie v roce 1940. K velkému zlepšení nálady Čechů došlo po porážce německé armády u Stalingradu v únoru 1943. S příchodem těchto zpráv dochází k velkému rozvoji protiněmeckých aktivit. Dochází k tajnému poslouchání zahraničního rozhlasu, šíření protiněmeckých zpráv či k větším přípravám různých odbojových aktivit. Česká menšina se v pohraničí snažila vyhnout přímé konfrontaci se státní mocí. Nacistický režim trýznil Čechy o něco méně než

⁷⁴ BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže*. Domažlice: Resonance edice PAMĚŤ-MEMORY, 2009. ISBN 978-80-254-5723-8. s. 65.

například Poláky, což do jisté míry vedlo k neochotě zbytečně riskovat. Dalším důvodem, proč nedocházelo k otevřeným konfrontacím, mohlo přispět i to, že se od roku 1943 postupně šířil názor, že dříve nebo později Němci válku prohrají.⁷⁵

Náladu českého obyvatelstva nám dokládá i například kronika obce Postřekov. „*V roce 1943 obrací se karta, Stalin, který takticky vedl obrannou válku po 2 roky, dává rozkaz k osvobození Stalingradu. Po zavraždění Heydricha v roce 1942 je to druhá rána pro Hitlera. Lidé se přestávají bát a tváře se usmívají, ne u všech.*“⁷⁶

Když jsem se na tento zvrat ve válce ptal paní Kudrnové, vypověděla: „*Nějak moc se to tu neřešilo. Víceméně jsme žili jako doposud a moc jsme o tom ani nevěděli. Podle mě se toto šířilo spíše ve městech.*“

---

⁷⁵ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945)*. Praha: Argo, Prostor, 2001. ISBN 80-7203-390-5. s. 351-352.

⁷⁶ SOKA Domažlice, Archiv Domažlice. Číslo fondu: 356. Značka fondu: MNV Postřekov. Kronika obce Postřekov. Datace: 1923-1963. Původce: Obecní úřad Postřekov (1923-1945), Místní národní výbor Postřekov (1945-1963). s. 167.

12 Koncentrační tábory

Koncentrační tábory či koncentráky, popřípadě také nazývané jako lágry slouží k hromadnému věznění lidí. Slouží k internaci politických protivníků, válečných zajatců či prostých lidí, kteří nevyhovovali ideálům nacistů nebo nesouhlasili s tehdejší ideologií. Koncentrační tábory má většina lidí spojených s nacistickým Německem či Sovětským Ruskem.

12.1 Německé koncentrační tábory

Krátce po tom, co Adolf Hitler převzal roku 1933 moc v Německu, začaly v tomto státě vznikat první koncentrační tábory. Cílem těchto zařízení byla především izolace, vykořisťované otroctví, ale především také vyhlazování osob, které nacisti považovali za nepřátele národa a samotné Třetí říše. Nacistické koncentrační tábory byly zakládány na základě takzvaného mimořádného „Nařízení na ochranu národa a státu“, které bylo uvedeno v platnost 28. února roku 1933. Do těchto zařízení byli lidé velmi často posíláni bez jakýchkoliv soudních procesů, a to na dobu neurčitou. Tyto tábory byly cíleně zřizovány v lokalitách, poblíž kterých se nacházely například kamenolomy, průmyslové podniky a podobně. Vězni v těchto místech prováděli zejména těžké otrocké práce. V počátečních fázích existence těchto zařízení sloužila tvrdá práce jako prostředek výchovy. Každý den byli vězni nuceni k pracím bez jakéhokoliv ohledu počasí, ale také bez jakéhokoliv ohledu na jejich zdravotní stav. K těžkým pracím byli nuceni krutým bitím, kopanci a křikem. Tito lidé trpěli hladu a vyčerpaností. Pro tehdejší režim byli pouhými bezvýznamnými čísly.⁷⁷

12.2 Pobočné koncentrační tábory v Sudetech

Mezi srpnem 1942 až do května 1945 se vytvářela v župě Sudety síť pobočných koncentračních táborů. V říšské župě Sudety byly pobočné koncentrační tábory

---

⁷⁷JAGODZIŇSKA, A. *Vše začalo v třetí říši. Koncentrační tábory na území Německa v letech 1933-1945* In Truth About Camps [online]. Ústav národní paměti [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://truthaboutcamps.eu/thc/zaczelo-sie-w-rzeszy/19864,Ve-zaalo-v-Tet-i-Koncentran-tbory-na-zem-Nmecka-v-letech-1933-a-1945.html>>.

zakládány hned v několika vlnách. Do podzimu roku 1942 byly pracovní síly rozdělovány pouze příslušníky SS. Po tomto roce se mohli do zakládání táborů a tudíž i využití pracovní síly zapojovat i jiné úřady a soukromé firmy.⁷⁸

Kmenové koncentrační tábory byly vybudovány podle modelu z Dakaru. Tyto tábory byly složeny z politického oddělení, komandatury, ochranné vazby tábora a lékaře, který ošetřoval personál, avšak vězně pouze v nejnnutnějších případech. Pobočné koncentrační tábory měly podobnou správu, ale výrazně menšího rozsahu s celkově menším počtem personálu. V těchto pobočných táborech byl jen vedoucí tábora, jeho zástupce a několik strážů. Pouze ve velkých pobočkách, jako byly například Litoměřice, bylo zřízeno politické oddělení. Tyto větší pobočky měly vedoucího pracovní služby a také vedoucího praporu. Naopak v menších táborech zastával tyto funkce pouze velitel tábora. Pobočné koncentrační tábory podléhaly ve všech ohledech kmenovým táborům. Jen velitelé kmenových táborů mohli přidělovat vězně firmám. Firmy za odvedenou práci vězňů platily výhradně kmenovým táborům. Rozdíl byl patrný také v hodnostech velitelů táborů. Zatímco v pobočném táboře měli správu v rukou poddůstojníci, v kmenových táborech ji měli důstojníci, kteří měli právo neomezeně rozhodovat i nad tisícovkami lidí a jejich životy.⁷⁹

Protektorát i župa Sudety trpěly nedostatkem ubytovacích míst. Výstavba zbrojního průmyslu v odlehlých místech s sebou přinášela značné problémy ohledně ubytování dělníků. V mnoha případech byli ubytováni v zabavených statcích nebo budovách, jelikož byl nedostatek stavebního materiálu pro stavbu nových budov pro tento účel. Z tohoto důvodu pro civilní obyvatelstvo byl plošný zákaz cokoli stavět. Přes potíže s nedostatkem stavebního materiálu byly barákové tábory nejčastější formou ubytování vězňů. Mnohdy budovy již stály na místech, kde dříve bydlelo civilní obyvatelstvo a zahraniční dělníci nebo váleční zajatci. Pracovní tábory byly v těsné blízkosti jejich pracovišť, přičemž byly obehnány ploty s ostnatými dráty. V mnoha táborech chyběly strážné věže, což kompenzovalo osvětlování plotu reflektory. Do kmenového tábora byli posíláni nemocní vězni, což v mnohých případech znamenalo jejich smrt.⁸⁰

Během nacistické okupace fungovalo na území bývalé Československé republiky 38 poboček koncentračních táborů. Byly to pobočky táborů Flossenbürg, Gross- Rosen

---

⁷⁸ ADAM, Alfons. *Otroci třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. s. 316.

⁷⁹Tamtéž s. 97.

⁸⁰Tamtéž s. 111.

a Osvětim. Většina těchto táborů se nacházelo na území Sudet. Pouhé čtyři tyto koncentrační tábory byly v Protektorátu.⁸¹

„Jen několik dní po dokončení vojenského obsazení pohraničí 14. října 1938 proběhla porada o využití Rakouska a Sudet pro zbrojní hospodářství. Na ní říšský maršál Herman Göring (1893-1946) řekl, že Sudety musí být využity „všemi prostředky“.“⁸² V Německu byl už v to dobu značný nedostatek surovin, ale i pracovní síly. Jedním z primárních cílů hospodářské politiky Německa bylo přesunout výrobu do Sudet a také do Rakouska.⁸³

Vězni byli především nasazováni v leteckém průmyslu, elektropodnicích, hloubili štoly či stavěli, opravovali a udržovali stavby, které patřili Waffen-SS. Na konci 2. světové války živořilo v těchto pobočných táborech v říšské župě Sudety, včetně tehdejšího Protektorátu, zhruba 25 000 vězňů. Většina stavebních a výrobních komand pobočných koncentračních táborů měla zhruba 500 až 1000 vězňů. Nejmenší z těchto zařízení byl „soukromý tábor“ vdovy po zemřelém Reinhardu Heydrichovi Liny, který se nacházel v Panenských Břežanech, kde bylo pouhých 10 vězňů. Zhruba 9000 vězňů pohltil projekt podzemní továrny Richard u Litoměřic.⁸⁴

12.3 Pobočný koncentrační tábor v Holýšově

Méně známý koncentrační tábor se nacházel ve městě Holýšov nedaleko Horšovského Týna a Domažlic. Jednalo se o pobočný koncentrační tábor. Byl to převážně ženský koncentrační tábor, díky čemuž zde hrají důležitou roli také ženské dozorkyně SS. Tento tábor byl rozmístěn v několika lokalitách města Holýšov. „Pobočný tábor KT Flossenbürg Holýšov byl jedním z největších pobočných KT na území dnešní České republiky a měl funkci výcvikového tábora pro dozorkyně SS koncentračního tábora Flossenbürg.“⁸⁵ Jeden z táborů se nacházel na nedalekém statku, který patřil sedlákovi

---

⁸¹ FUČÍKOVÁ, J. *Nejznámější koncentrační tábory z dob holocaustu* In Rexter [online]. 2021 [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.rexter.cz/rubriky/zajimavosti/nejznamejsi-koncentracni-tabory-z-dob-holocaustu_1090.html>.

⁸² ADAM, Alfons. *Otroci třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. s. 22.

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ KAŠKA, V. *Otroci Třetí říše: Co se dělo v pobočných koncentračních táborech?* In 100+1 [online]. 2018 [cit. 19. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.stoplusjednicka.cz/otroci-treti-rise-co-se-delo-v-pobocnych-koncentracnich-taborech>>.

⁸⁵ ADAM, Alfons. *Otroci třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. s. 228.

Pičmanovi, který byl českého původu. V roce 1939 byl Pičman zatčen karlovarským gestapem a statek mu byl zabaven.⁸⁶

Z kmenového tábora ve Weidenu bylo v červenci 1941 do Holýšova přeřazeno 500 francouzských válečných zajatců. Váleční zajatci, kteří byli stavební skupinou Schlempp, byli přiděleni stavebním firmám působícím v Holýšově. O rok později byl zřízen další pracovní tábor pro stavbu sídliště, především pro Čechy. Po tom, co Hitler napadl Sovětský svaz, vzrostla potřeba dělníků ve zbrojním průmyslu, a tak do Holýšova přicházely další pracovní síly z řad vězňů. Ve třech různých táborech ve městě Holýšov pracovalo v letech 1943-1945 zhruba 300 Francouzů. Zhruba 300 dělníků z řad civilního obyvatelstva Francouzské národnosti bylo umístěno v dalším holýšovském táboře. Ženský koncentrační tábor ve městě Holýšov fungoval až od dubna roku 1944. Byl zřízen ve vyvlastněném statku po sedlákovi Pičmanovi. Celkem jím prošlo zhruba 1300 lidí, přičemž se z valné většiny jednalo o ženy. Na konci války zde bylo zhruba 200 mužů. V případě mužů se jednalo o Rusy, Čechy a Poláky, z nichž polovina byla židovského vyznání. Nutno dodat, že také mučednice a mučedníci tohoto tábora byli různých národností. Jednalo se především o maďarské, francouzské, polské, a dokonce i ruské ženy. Maďarské vězeňkyně byly především židovského původu.⁸⁷

Velitelem tohoto tábora byl Emil Fügner. Bylo zde zhruba 64 vojáků říšského letectva a až 48 dozorkyň, které se zde vzdělávali pro své další působení. Výběr dozorkyň probíhal na základě náborové kampaně, kterou vedla Říše, a to v místní továrně na munici. V táboře Ravensbrück proběhlo školení těchto uchazeček. Po návratu do tohoto tábora měli za úkol udržovat především hladký chod tábora. Dále také doprovázely trestankyně do nedaleké muniční továrny, kde pracovaly zhruba 12 hodin, ale také dohlížely na výdej potravin a dodržování směrnic a nařízení.⁸⁸ Údajně měly dozorkyně přísný zákaz zajatkyně fyzicky trestat. Podle veškerých výpovědí dozorkyň nebyly prakticky ozbrojené. Další složkou personálu tábora byly ozbrojené strážce. Strážní jednotky tvořily především postarší muži, ale také vojáci, kteří z nějakých důvodů nemohli nastoupit na frontu.⁸⁹

⁸⁶ADAM, Alfons. *Otroci třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. s. 228.

⁸⁷KOMIŇOVÁ, H. *Koncentrační tábor na našem území. Západočeský Holýšov byl vězením i pro madame Michelin* In Plzeňoviny.cz [online]. 2019 [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://plzenoviny.cz/koncentracni-tabor-na-nasem-uzemi-zapadocesky-holysov-byl-vezenim-i-pro-madame-michelin/>>.

⁸⁸VALEŠ, Jan a SCHRÖPFER, Libor. *Pobočný koncentrační tábor Holýšov 1944-1945: francouzské deníky*. Třetí doplněné vyd. Praha: Klika edice Otevřeno, 2017. ISBN 978-80-88088-60-8. s. 119.

⁸⁹KOMIŇOVÁ, H. *Koncentrační tábor na našem území. Západočeský Holýšov byl vězením i pro madame Michelin* In Plzeňoviny.cz [online]. 2019 [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z:

V tomto táboře bylo usmrceno 11 vězňů, kteří byli pohřbeni na nedalekém hřbitově. Demina Walja, Zuzarenko Xenja, Gaschenk Maria a mnohé další zajatkyně tohoto tábora po válce vypověděly, jaké hrůzy se zde děly. Tyto ženy uvedly, že byly v mnoha koncentračních táborech. Tím posledním, kde byli vězněny, byl právě ten v Holýšově. Příslušníci SS zde byli velice krutí. Zajatci každý den dostali 25 ran. Ženy byly vláčeny za vlasy takovým způsobem, že jim následně otékal celý obličej. Zajatcům byly podávány injekce, po nichž měla následovat smrt. Zajatcům byla také odebírána krev, která byla určena pro německé vojáky na frontě. Kdo nechtěl krev dát, byl velice surovým způsobem zbitý.⁹⁰

12.3.1 Koncentrační tábor Holýšov na konci války

Na konci války měli Němci ještě v plánu poslední radikální a krutý krok. Tím bylo vyhlazení Čechů a táborů v tomto kraji. Holýšovský tábor měl být zapálen i se všemi vězni, kteří se zde v tu chvíli nacházeli. Naštěstí byl tábor včas osvobozen. Ohledně osvobození tohoto tábora se zdroje rozcházejí. Jeden ze zdrojů uvádí osvobození skupinou partyzánů. Druhý zdroj však hovoří o osvobození jakýmsi polskými jednotkami.

Dozorkyně a všichni strážníci se bez jakéhokoliv odporu či boje vzdali. K osvobození došlo dne 5. května roku 1945. *„Příslušnicím ženského strážního personálu, které zůstaly v táboře, vystavili polští vojáci propustky, pak je poslali domů. Celkem čtyři dozorkyně SS z Holýšova byly v Československu postaveny před soud. Ostatní byly krátce po osvobození vyslechnuty v Plzni (...)*⁹¹

Lze zde zmínit také jakousi nevědomost, ale zároveň i patřičnou solidaritu obyvatel města Holýšov. Přestože nelze s přesností říci, že obyvatelé věděli o těchto záměrech nacistů, můžeme se však domnívat o tom, že jisté povědomí zřejmě měli. Mnozí lidé však tajně vězenkyním pomáhali všemožnými způsoby. Na místech, kde vězenkyně pracovaly, si mohli vyzvednout oblečení, jídlo ale i povzbudivé dopisy od místních lidí. Tyto věci se na určitých místech pravidelně objevovali. Jistě tato podpora pro mučednice znamenala velmi mnoho a dodávala jim potřebné síly pro přežití během

---

<<https://plzenoviny.cz/koncentracni-tabor-na-nasem-uzemi-zapadocesky-holysov-byl-vezenim-i-pro-madame-michelin/>>.

⁹⁰ JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008. s. 20.

⁹¹ ADAM, Alfons. *Otroci třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016. ISBN 978-80-7515-042-4. s. 236.

těžkých chvílí. Jakákoliv pomoc byla však přísně zakázána a tito lidé velice riskovali. Riskovali především to, že budou také uvězněni v táboře, ne-li něco horšího.⁹²

12.4 Transport smrti ve Stodě

Na stodské nádraží přijížděl v první polovině dubna roku 1945 vlak, kterému lidé přezdívali transport smrti. Z nádraží jsou ve dne i v noci slyšet výstřely německých pušek. Právě tyto výstřely ukončují životy desítek zajatců a ostatních mučedníků. Na židovském hřbitově ve Stodě muselo zhruba třicet těchto mučedníků vykopat velký masový hrob. Během dne 15. dubna roku 1945 byly ze stodské cihelny vozeny povozy s mrtvými mučedníky. Celkem se za tento den navezlo sedm povozů mrtvých lidí, kteří byli uloženi a pohřbeni bez rakví do již zmíněného masového hrobu na židovském hřbitově. Jednalo se zhruba o počet 240 mrtvých mužů. Během pohřbu bylo zaměstnáno ještě 18 mučedníků. Tohoto pohřbu se nemohl nikdo zúčastnit.

Na hřbitov lidé viděli pouze ze střech svých domů a pohled, který se jim naskýtal, byl velice děsivý a měl na ně velice negativní vliv. Za nedlouho nebylo možné zůstat v blízkosti tohoto temného místa. Místní obyvatelé od hřbitova odrazovaly nejen hrůzy, které se zde děly, ale i neskutečný zápach lidských těl, jenž byl velmi znatelný.⁹³

---

⁹² MORÁVKOVÁ, Naděžda a TAITL, Lukáš. *Holýšovské válečné tábory očima pamětníků*. Praha: ViaCentrum, 2015. ISBN 978-80-87646-10-6. s. 45.

⁹³ JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008. s. 18-19.

13 Domažlice a osvobození

Město Domažlice, bylo osvobozeno jako první město na západě Čech. Americká armáda dorazila dne 5. května 1945 a byla přivítána za nadšeného jásotu místních obyvatel. Nikoho však nenapadaly otázky typu- co tomuto okamžiku předcházelo, proč už tu nebyli dříve a podobně. Hlavní bylo, že tu byli osvoboditelé a nadešel konec šíleného nacistického útlaku. Místním lidem se značně ulevilo. Faktem také je, že se několik desetiletí, tedy za vlády komunismu, o osvobození americkou armádou nesmělo mluvit. Bylo zjištěno, že příchod spojenců nebyl tak bezproblémový, jak by se mohlo zdát. Německý odpor byl silný i na konci války a rozhodně se Němci nevzdávali, tam kam osvoboditelé přijeli. Prakticky nikdo ze západních spojenců neočekával situaci, která nastala na konci léta roku 1944. Touto situací bylo zhroucení Německa, které v podstatě na konci války nedisponovalo téměř žádnými prostředky.⁹⁴

13.1 Nepřípravenost spojeneckých vojsk na ukončení války

Spojenecké síly v zásadě neočekávaly, že na frontě budou mít takovéto úspěchy a díky tomu nebyly zcela připraveny na to, aby válku definitivně ukončily. Tuto trestuhodnou nepřípravenost zapříčinily a umocňovaly například také velmi časté spory o kompetence, a především vedení těchto válečných operací. Spory tohoto rázu se táhly od počátku veškerých příprav na invazi do Evropy až do samotného konce 2. světové války. Tyto spory panovaly nejen na úrovni nejvyššího velení, ale dokonce i mezi veliteli jednotlivých spojeneckých armád. Bohužel takovéto dohady o jurisdikci a každé případné váhání stojí mnoho lidských životů, a to nejen mezi vojáky, ale i mezi civilním obyvatelstvem.⁹⁵

Tato váhání a dohady ve velení vedou k domněnkám a teoriím, jak mohla celá válka skončit. Když se během června roku 1944 spojenci úspěšně vylodili ve francouzské Normandii a pronikli Francií a následně i Belgií, stály spojencům v cestě dvě náročné překážky. Na to, aby pronikly do středu Hitlerovi říše a k jeho doupěti v Berlíně, museli překonat v první řadě Západní val, také nazývaný jako Siegfriedova linie. Jednalo se o velice rozsáhlý systém železobetonových bunkrů a velkého množství pevností

---

⁹⁴ BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. Kdyně: RB Print edice PAMĚŤ- MEMORY, 2010. ISBN 978-80-254-6865-4. s. 9-10.

⁹⁵ Tamtéž s. 11.

a pevnůstek, který byl ještě posílen všemi možnými protitankovými a protipěchotními zátarasy. Toto místo bylo podle Němců nedobytné.

Druhou překážkou by veletok Německa - Rýn.⁹⁶

13.2 Osudná přestávka spojeneckých vojsk

Podle výpovědi zajatých generálů, jejichž výpovědi jsou velice shodné, mohli spojenci využít momentu překvapení, ale především v tu chvíli zhroucené obrané linie Německa. V případě proražení Západního valu by se armáda dostala až k řece Rýn. Pevnostní město Méty, bylo v tu chvíli absolutně neschopné zastavit jakýkoliv spojenecký útok. Jelikož nebyli spojenci na takovýto vývoj absolutně připraveni, došlo během konce srpna a začátku září 1944 k prodlevě ve spojenecké ofenzívě. Toto Německu bohatě stačilo k obnově sil a přípravě na velmi účinnou obranu. Zbytečná několikadenní prodleva znamenala výrazné prodloužení konce války a také mnoho zbytečně zmařených lidských životů. Němečtí generálové, kteří byli zajati, se shodli, že nebylo, až tak důležité, v kterém bodě mohlo dojít k prolomení fronty, ale pro Spojence bylo spíše důležité samotný úder provést.

V případě rychlého průniku Spojeneckých vojsk do Německé Třetí říše ze západu a urychlením jeho definitivní porážky mohlo být ušetřeno velmi mnoho životů spojeneckých vojáků zejména v operacích s neúspěšným výsledkem, jako byla bitva v Hurtgenském lese nebo Market-Garden. K jedné z nejznámějších bitev druhé světové války-bitvě v Ardenách, nemuselo ani dojít.⁹⁷

Nutno dodat, že tato bitva byla velice krvavá. Z celkového počtu obětí 750 tisíc spojeneckých vojáků na Evropské půdě od vylodění v Normandii až do Dne Vítězství (V-Day) 8. května roku 1945 připadají plně dvě třetiny padlých vojáků na straně Spojenců právě v období po zahájení operace s názvem Market Garden.

V případě rychlého postupu Spojeneckých vojsk do Německa mohlo dojít k zabránění masivnímu používání německých střel V-1, ale také znemožnit, aby byl dokončen projekt Německých balistických raket V-2.

---

⁹⁶ BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. Kdyně: RB Print edice PAMĚŤ- MEMORY, 2010. ISBN 978-80-254-6865-4. s. 11.

⁹⁷ Tamtéž s. 14-15.

Odstřelování Británie a západní Evropy střelami V-1 a V-2, které měly být zázračnými zbraněmi Adolfa Hitlera, začalo bezprostředně v masovém měřítku po tomto zaváhání Spojenců.

S největší pravděpodobností mohly být zachráněny statisíce zajatců a vězňů koncentračních táborů, a především zamezit tomu, aby byly zahájeny takzvané pochody a transporty smrti, které byly velice kruté a z hlediska humánnosti odporné.

Nejen mezi vojáky obou stran, ale i mezi civilním obyvatelstvem mohly být ušetřeny tisíce lidských životů. V posledním roce války se jednalo také zejména o útoky na německé obyvatelstvo pomocí velmi častých náletů spojeneckých strategických bombardérů právě na německá města. Těmto operacím velel britský maršál Arthur Harris, jemuž se přezdívalo Bombard'ák. Tento maršál, který byl údajně pološílený, si prosadil toto bezohledné bombardování civilních cílů ve městech Německa. Jeho cílem bylo především zlomení odporu u národa německého a jeho následné kapitulaci. Avšak tohoto cíle se maršálu Harrisovi nepodařilo dosáhnout, dokonce se dnes spekuluje o tom, zda má z války nějaké zásluhy či nikoli. I postavení jeho pomocníků je dnes ve Velké Británii dosti kontroverzní.⁹⁸

---

⁹⁸ BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. Kdyně: RB Print edice PAMĚŤ- MEMORY, 2010. ISBN 978-80-254-6865-4. s. 15-20.

14 Samotná situace a bojové operace v oblasti Domažlic

Hlavním cílem bylo provést útok na takzvanou „Pevnost Čechy“, kde byla lokalizována prakticky nedotčená armádní skupina Mitte, což v překladu znamená Střed. Skupinu vedl polní maršál Schörner. Operace připadla 3. US armádě známého generála George S. Pattona.⁹⁹

14.1 90. US pěší divize

„Až do 4. Května 1945 operoval na domažlickém úseku XII. US armádní sbor 3. US Army s 90. US pěší divizí a s 2. Jízdní (mechanizovanou) průzkumnou skupinou (2. CRG), jejichž úkolem bylo obsadit hraniční hřeben Hornofalckého resp. Českého lesa a připravit výchozí stanoviště pro závěrečný útok do české kotliny.“¹⁰⁰

Jednotky obou bojových skupin zpočátku narážely pouze na jakýsi ojedinělý odpor německých jednotek, které byly osamoceny. V momentě, kdy se přiblížily k těsné blízkosti hranic na západě předválečného Československého státu, tak se tento ojedinělý odpor změnil v tvrdou a organizovanou obranu a velmi krvavé boje. Pro americké jednotky znamenaly tyto boje značné ztráty.

Prvního odporu se jednotky 90. US pěší divize a CRG dočkaly až na severozápadě domažlické fronty a jejího úseku. Boje probíhaly u osad a obcí: Václav, Pleš a Lučina. Na těchto místech docházelo i k výrazným ztrátám na sudetoněmeckém civilním obyvatelstvu. Záznamy o těchto obětech jsou uchovány v tamních obecních kronikách, ale například i na dochovaných náhrobních kamenech místních hřbitovů. Bojový postup spojeneckých vojáků v tomto pro ně neznámém terénu byl výrazně srovnatelný s postupem v německém pohoří Eifel. Spojenecké jednotky v tomto prostoru sváděly prudké boje, které si vyžádaly ztráty na obou stranách.¹⁰¹

Tvrdé boje také probíhaly na přístupech od obce Nemanice k obci Pivoně. Do dnešní doby je velmi dobře patrná obranná linie vojáků Třetí říše, která se skládala ze souvislého pásu okopů pro těžší zbraně, ale také velmi dobře vybudovaných zákopů. Mnoho stromů v tomto okolí dlouhá léta dokazovalo prudké boje, jelikož byly plné střepin z granátů amerických tanků, ale především byly také plné střel. Tato obranná

⁹⁹ BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. Kdyně: RB Print edice PAMĚŤ- MEMORY, 2010. ISBN 978-80-254-6865-4. s. 27-28.

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Tamtéž

linie se táhla dále také ve směru na obec Herštejnské Chalupy, a dokonce až silnici na samotné město Poběžovice až k obci Rybník.

K velmi tvrdému boji mezi 90. US pěší divizí a německými jednotkami docházelo u obce Všeruby, ale bojovalo se i o samotnou obec. Většina domů ve Všerubech utrpěla značné škody, jelikož byla vystavena palbě amerického dělostřelectva. Boje o obec Všeruby, ale také o přilehlé osady a ostatní obce včetně samoty ve všerubském průsmyku, probíhaly až do dne 3. května 1945. Tohoto dne německý starosta, když poslední němečtí obránci této obce odešli, vyvěsil bílé prapory jako symbol kapitulace. V Domažlickém sektoru zůstala část 2. CRG. Tito příslušníci zde zůstávali ještě několik dní po ukončení samotné války. Její odřad v Hostouni střežil hřebčín, kde byli velmi vzácní lipicánští koně. Tento hřebčín byl obsazen již 28. dubna. Dne 1. května jednotky 90. US pěší divize vstoupily do Klenčí pod Čerchovem, které bylo velice poškozeno po americkém bombardování ze dne 26. dubna 1945. Obec Postřekov byla osvobozena americkými jednotkami 2. Května 1945.¹⁰²

Ráno 5. května 1945 se daly jednotky „Indianhead“ do pohybu. Tyto jednotky začaly vstupovat na území Protektorátu ve třech proudech. Jednotky 38. pluku dorazily z jihu do Domažlic. Dále 9. pluk, kterému velel plukovník Philip Ginder, postupoval směrem na jihovýchod, přičemž začal osvobozovat Kout na Šumavě a město Kdyně. Do Domažlic během toho dne dorazily jednotky od Klenčí pod Čerchovem a od Babylonu. Poté 741. tankový prapor s 2. US pěší divizí vyrazil na města Horšovský Týn a na město Poběžovice. Během osvobozování tohoto sektoru byli američtí vojáci nečekaně vítáni. Bylo to pro ně celkem překvapení, protože např. po bojích ve Francii byli vítáni pouze pomocí bílých praporů vyrobených dokonce i ze zbytků prostěradel. Na tomto území byli zahrnuti láskou, květinami, jásosem či dokonce zpěvem.¹⁰³

V horšovskotýnském pivovaru zlikvidovali američtí vojáci odpor německé bojůvky. V okolí Křenov pak přečkaly na lukách noc tanky 741. tankového praporu. Během 6. května dorazil do Staňkova a Holýšova předvoj 2. US pěší divize. „*Hlavní části 2. US pěší divize pak téhož dne přes Stod, Chotěšov a Zbůch dorazili do Plzně, osvobozené v té době 16. US pěší divizí, která sem dorazila od Rozvadova přes Bor u Tachova.*“¹⁰⁴

---

¹⁰² BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. Kdyně: RB Print edice PAMĚŤ- MEMORY, 2010. ISBN 978-80-254-6865-4. s. 29-30.

¹⁰³ Tamtéž s. 33.

¹⁰⁴ Tamtéž s. 35.

Pamětnice Libuše Kudrnová si živě na osvobození vzpomíná. Sdělila toto: „*Když sem přišli američtí vojáci, tak jsme měli velikou radost. Byli na zámku v Merklíně a my jsme se na ně šli podívat. Jelikož jsme měli veliký statek, tři auta amerických vojáků nám zaparkovala na dvoře a několik vojáků jsme ubytovali. Vzpomínám si, že jsem od jednoho z vojáků dostala čokoládu a můj bratr žvýkačku.*“

14.2 Americká armáda ve Stodě

Během války, a to zejména na jejím konci, se připravovali mnohé vzpoury a hnutí proti německým nepřátelům. Během léta 1944 bylo v okolí města Stod velmi aktivní hnutí, které dokonce plánovalo přepadení zbrojnice ve městě Holýšov za účelem získání zbraní. Pan Ondřej Jindřich ve výpovědích hovoří o účasti na těchto i jiných připravovaných zákrocích.

„Moje žena navázala ve válce přátelský styk s českou rodinou Matouškovou v Mantavě. Prostřednictvím této rodiny poznal jsem Evžena Šafránka, lakýrníka z Chotěšova. V roce 1944 se tento na mě obrátil o poradu v následující záležitosti: Línská a zbušská skupina našeho podzemního hnutí zosnovala plán již tehdy, přepadnout Holýšov za účelem získání zbraní. O poměrech v Holýšově a okolí jsem byl informován, a proto jsem se snažil tento předčasný zákrok zameziti, jelikož bychom v Holýšově potřebných zbraní nebyli získali a byli bychom na sebe upozornili, čímž by bylo došlo k velkému marnému krveprolití, pro nás velmi citelnému a neúspěšnému. K tomuto přepadení pak také nedošlo.“¹⁰⁵

Na konci března roku 1945 dočasně uzavřel pan Ondřej Jindřich svoji živnost v lomu v obci Čelákovy a začal připravovat ozbrojené tažení do oblasti pohraničí. Hlavní cíl, již při pobytu O. Jindřicha v Praze před Heydrichiádou, byl Stod, Stříbro, ale také Karlovy Vary.

Jelikož měl pan Ondřej Jindřich pouze malý bubínkový revolver s pouhými dvaceti náboji, spojil se prostřednictvím merklínského řezníka Jindřicha s obuvníkem Liškou, který měl ukryto a zakopáno několik zbraní. Právě pan Liška, nabízel pomoc, v případě tažení do Sudet. K dispozici měl zhruba 100 mužů ochotných se do takovéto akce zapojit. Přípravy na tažení v Merklíně a okolí si vzal plně pod kontrolu.

---

¹⁰⁵ JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008. s. 4.

Jelikož byl nedostatek zbraní, nemohlo se pomýšlet na jakýkoliv zákrok proti německým jednotkám, které měly v té době stále obsazené a dobře kontrolované Chebsko.

Odbojovým skupinkám v okolí Stoda, nezbylo nic jiného než čekat, až americká armáda shodí zbraně z letadel. Bohužel zbraní se nedočkali. Dne 2. a 3. května 1945 se setkává Ondřej Jindřich s Weinfurtem, který by představitelem odbojového hnutí ve Zbůchu. Domlouvají se na tažení vstříc americké armádě, avšak mají nedostatek zbraní. Zbraně jsou zazděny v domě, který je obsazený německými vojáky. Jindřichovi a Weinfurtovi přichází také vzkaz, že se nemají pouštět do samostatné akce. Dne 5. května roku 1945 vysílal rozhlas města Plzně, že Plzeň byla osvobozena armádou. Tato zpráva velice rozrušila nejen místní německé obyvatelstvo ale i německé vojenské jednotky.

Domácí Němci měli v té době ještě velice krvelačné plány, které by jistě neměly v tomto okolí obdoby. České obyvatelstvo v tomto kraji mělo být zcela vyhubeno. V těchto posledních dnech německého teroru bylo vedeno ze vsi Hradec doslova mračno lidí směrem ke Stodu. V tomto dlouhém průvodu se nacházely také selské vozy, které byly vojensky přebudovány a měly dokonce své závozníky. Nedalo se rozpoznat, co bylo na těchto vozích naloženo. Bylo však velmi zřejmé, že celý tento konvoj byl vojensky organizován Němci. Když byl německý transport v těsné blízkosti Stoda, na vrchu Trní u Holýšova byly slyšet americké tanky. V tom momentě se dal dav lidí na útěk směrem zpět k Hradci.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008. s. 4-6.

15 Situace v Československu po 2. světové válce

Zákonodárná moc nového Československa v prvních měsících byla nahrazována Dekrety prezidenta republiky. Tyto dekrety měnily podobu obnoveného československého státu. Jednalo se především o dekrety z 28. října 1945, které znamenaly například znárodnění dolů a klíčového průmyslu, také bank a soukromých pojišťoven. Celkem bylo znárodněno 3000 podniků. Výrobní kapacita těchto podniků představovala zhruba 2/3 průmyslového potenciálu Československa.

15.1 Retribuční dekrety

Dne 19. června roku 1945 byl prezidentem republiky Edvardem Benešem vydán Velký retribuční dekret. Tento dokument jednal o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. O několik měsíců později byl vydán další retribuční dekret. Dne 27. října 1945 vydal prezident Malý retribuční dekret, který se zaměřoval na trestání některých provinění proti národní cti. Dochází k odsuzování skutečných, ale i domnělých kolaborantů a dochází k vyřizování účtů. Na území Československa se objevuje velmi ostrý vztah k národnostním menšinám. Stabilitu Československa mělo zajistit zjednodušení národního složení. Bylo rozhodnuto zbavit se neslovanských menšin, a to především Němců a Maďarů. Jejich majetek byl dán pod takzvanou národní správu, byla jim konfiskována zemědělská půda a byli zbaveni občanství a tím také jakékoliv právní ochrany. Následkem toho se objevuje vlna silného poválečného nacionalismu Čechů, které nedokázala československá vláda zabránit. Dochází k odplatám a pomstám za válečné útrapy na německých civilistech. K nejextrémnějšímu případu dochází v červenci roku 1945 v Ústí nad Labem. V tomto městě je zavražděno zhruba 400 sudetských Němců.¹⁰⁷

15.2 Odsun/ vyhnání

V Čechách se používá především termín odsun. Sudetští Němci naopak používají termín vyhnání. Na Postupimské konferenci bylo schváleno odsunutí německého obyvatelstva z Československa. Tento odsun měl být však prováděn organizovanou formou a pod

¹⁰⁷ TÝDEN.cz, *Velký retribuční dekret byl vydán před 75 lety, 19. června 1945* [online]. 2020 [cit. 28. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/velky-retribucni-dekret-byl-vydan-pred-75-lety-19-cervna-1945_545114.html>.

dohledem nezávislé mezinárodní komise. Během srpna roku 1945 bylo ukončení takzvaného divokého odsunu. V jeho průběhu Němci byli vyháněni ze svých domovů velmi krutým způsobem. Takzvaný organizovaný odsun byl zahájen v lednu roku 1946. Podle údajů, které sdělil v prosinci 1946 ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, jím bylo vysídleno 2 170 598 Němců. Podle pokynů ministerstva vnitra měl být zbytek německého obyvatelstva rozptýlen z pohraničí do vnitrozemí. Československá vláda požadovala i odsun Maďarů, avšak Postupimská konference tento odsun neschválila.¹⁰⁸

Při rozhovoru s paní Kudrnovou jsem se také ptal na to, co se s jejími příbuznými z Líšíné stalo po válce. Vypověděla: *„Ty dekrety byly zbytečné. Byla to velká nespravedlnost. Strýc, jelikož byl Němec, musel odejít a teta, jelikož byla Češka, mohla zůstat. V té době už to byli postarší manželé a teta řekla, že v Líšíné sama nezůstane. Pamatuji si, jak se tehdy přišli se slzami v očích rozloučit. Od té doby jsme je už nikdy neviděli.“*

---

¹⁰⁸ ADLER, H. *Odsun Němců z ČSR* In Paměť národa [online]. [28. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/odsun-nemcu-z-csr>>.

ZÁVĚR

Chodsko a Horšovskotýnsko je významná historická oblast, která se nachází na jihozápadě Čech. Události 2. světové války se navždy zapsaly do paměti tohoto regionu a jeho obyvatel. Během onoho roku 1938 zde rostlo napětí mezi Němci, Čechy a Židy. Adolf Hitler, který stál za událostmi v Třetí říši a dokázal si prosadit své požadavky na mezinárodním poli, dosáhl připojení Sudet k Německu, což zasáhlo i region Chodska a Horšovskotýnska. Zábor poznamenal obě tyto oblasti. Mnoho vesnic, s převážně českým obyvatelstvem najednou podléhalo všem platným zákonům Říše. V Sudetech dochází k uzavírání českých škol. Obyvatelé se zde dělili na dvě poloviny. Polovina německá z převážné části vítala připojení k Říši, zatímco ta česká pociťovala křivdu své vlády a jejích spojenců. Mezi obyvatelstvem je následně po celou dobu jasně vidět, kdo sympatizuje s Německem a kdo ne. Během války zde dochází k častému zatýkání místních obyvatel.

Židovské obyvatelstvo částečně opouštělo Horšovský Týn. Nezažilo však silné perzekuce jako jinde, avšak během války jsou místní Židé z města posíláni do koncentračních táborů. V Poběžovicích docházelo k útokům na židovské obyvatelstvo a byla zničena místní synagoga. V tomto kraji se mimo jiné nacházel pobočný koncentrační tábor, který sídlil v Holýšově. Tímto táborem prošly stovky lidí, avšak úmrtnost zde byla minimální. V celé oblasti fungovalo mnoho odbojových skupin, které byly připraveny podpořit osvoboditelské armády. Chodsko a Horšovskotýnsko bylo osvobozeno od prvních květnových dní roku 1945. Osvoboditelem západních Čech byla americká armáda, kterou Češi vřele vítali. Krátce po válce dochází k odsunu německého obyvatelstva z pohraničí, a to díky dekretům prezidenta Beneše. To znamená definitivní klid pro mnohé české vesnice.

Tato práce přináší průřez událostmi tohoto kraje mezi lety 1938/39-1945. Originalita této práce je založena na výpovědích pamětnice Libuše Kudrnové a záznamech z kronik, které dokládají zdejší události.

Práce se mi psala dobře, jelikož se o toto téma dlouhodobě zajímám. V dnešní době je nutné mít historii na paměti, aby se neopakovala. Čerpal jsem z kronik obcí, jelikož přinášejí nové poznatky. O historii této oblasti bylo vydáno mnoho odborných publikací, ale tyto práce jsou zaměřené především na jednotlivé konkrétní události. Publikace, které by komplexně zpracovávaly celé období, mezi lety 1938 a 1945 chybí.

RESUMÉ

Chodsko a Horšovskotýnsko je oblast, která se nachází na jihozápadě České republiky. Za centrum Chodska jsou pokládány Domažlice, které mají za sebou dlouhou a velice zajímavou historii. Nejznámějšími městy a obcemi tohoto regionu jsou: Poběžovice, Staňkov, Holýšov, Stráž, Tlumačov, Klenčí pod Čerchovem, Postřekov, Blížejov a mnohé další. Tato bakalářská práce je zaměřena především na dění mezi lety 1934/39-1945. Oblasti Chodska a Horšovskotýnska byly zabrány nerovnoměrným způsobem a do posledních chvil nebylo jasné, které oblasti to budou. Po odtržení se tato oblast stává územím Německa a jsou zde v platnosti všechny německé zákony a nařízení. Z tohoto území následně odchází Židé, Češi, ale i německá inteligence ze strachu z nacismu. Z Horšovského Týna odchází mnoho Židů. Ti, kteří zde zůstali, byli následně po celou dobu války posíláni do koncentračních táborů. Z 35 židů deportovaných do koncentračních táborů přežil pouze jeden. Ve městě Holýšov se nacházel pobočný koncentrační tábor, který byl o něco mírnější než kmenové koncentrační tábor. V oblasti Chodska, ale i celých západních Čech vznikaly různé české odbojové skupiny, které byly připraveny podpořit příchod americké armády a po osvobození převzít správu na tomto území. Chodsko, Horšovskotýnsko, ale i zbytek západních Čech bylo osvobozeno americkou armádou. Město Domažlice bylo osvobozeno 5. května roku 1945.

Dnes je tento kraj známý v celé České republice, ale i ve světě. Známy je tento region především díky svým tradicím, typickému nářečí, písním, ale i své pohnuté historii z válečných let. Chodské tradice se dodržují dodnes.

SUMMARY

Chodsko and Horšovskotýnsko is an area located in the south west of the Czech Republic. Domažlice has a long and very interesting history, is considered to be the center of Chodsko. The most famous towns and villages in this region are: Poběžovice, Staňkov, Holýšov, Stráž, Tlumačov, Klenčí pod Čerchovem, Postřekov, Blížejov and many others. This qualification work is focused mainly on the events between 1934 / 39-1945. The areas of Chodsko and Horšovskotýnsko were dealt with in an uneven way and until the last moments it was not clear, which areas they would be. After the secession, this area becomes the territory of Germany and all German laws and regulations are in force. Jews, Czechs, but also the German intelligent leave this territory for fear of Nazism. Many Jews are leaving Horšovský Týn. Those who stayed here were subsequently sent to concentration camps. Of the 35 Jews deported to concentration camps, only one survived. There was a subsidiary concentration camp in Holýšov, which was slightly milder than the tribal concentration camp. In the area of Chodsko, as well as in the whole of Western Bohemia, various Czech resistance groups were formed, which were ready to support the arrival of the American army and after liberation to take over the administration in this area. Chodsko, Horšovskotýnsko, but also the rest of Western Bohemia were liberated by the American army. Domažlice were liberated on May 5, 1945.

Today, this region is known in whole country, but also in the world. This region is known mainly for its traditions, typical dialect, songs, but also for history. Chod traditions continue to this day.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Archiválie

Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Dům dějin Holýšovska, sbírka fotografií.

MěÚ Poběžovice. Kronika města Poběžovice. 335 s.

OÚ Zemětice. Kronika obce Čelákovy 1933-1940. 321 s.

SOkA Domažlice, Archiv Domažlice. Číslo fondu: 272. Značka fondu: AO Mrákov.

Kronika obce Mrákov. Datace: 1914-1939. Původce: Obecní úřad Mrákov. 192 s.

SOkA Domažlice, Archiv Domažlice. Číslo fondu: 356. Značka fondu: MNV

Postřekov. Kronika obce Postřekov. Datace: 1923-1963. Původce: Obecní úřad Postřekov (1923-1945), Místní národní výbor Postřekov (1945-1963). 306 s.

SOkA Domažlice, Archiv Domažlice. Značka fondu: OŠ a MŠ Domažlice. Inv.

č.: 1272. Kronika obecné, měšťanské, národní a střední školy chlapecké. Datace: 1940-1952. Původce: Obecná a měšťanská škola chlapecká Domažlice (1940-1945), Měšťanská škola chlapecká Domažlice (1945-1948), Střední škola chlapecká Domažlice (1948-1950), I. střední škola Domažlice (1950-1952). Nestránkováno.

SOkA Domažlice, Holýšov (archiv Domažlice). Číslo fondu: 1367. Značka

fondu: Sokol- TJ Holýšov. Kronika Sokola. Datace: 1927-1938. Původce: Sokol - tělovýchovná jednota Holýšov. Nestránkováno.

SOkA Domažlice, Horšovský Týn (archiv Domažlice). Číslo fondu: 562. Značka

fondu: OŠ a MŠ H.Týn. Kronika obecné a měšťanské školy. Datace: 1927-1938. Původce: Obecná a měšťanská škola menšinová česká Horšovský Týn. Nestránkováno.

Literatura

ADAM, Alfons. *Otroci třetí říše: pobočné koncentrační tábory na území České republiky*. Praha: GplusG, 2016, 369 s. ISBN 978-80-7515-042-4.

BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. Kdyně: RB Print edice PAMĚŤ-MEMORY, 2010, 156 s. ISBN 978-80-254-6865-4.

BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže*. Domažlice: Resonance edice PAMĚŤ-MEMORY, 2009, 148 s. ISBN 978-80-254-5723-8.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda 1938*. Ostrava: Tilia, 1999, 470 s. ISBN 80-86101-19-3.

JUNGBAUER, Lubomír. *Květen 1945 ve Stodě*. Město Stod, 2008, 31 s.

MORÁVKOVÁ, Naděžda a TAITL, Lukáš. *Holýšovské válečné tábory očima pamětníků*. Praha: ViaCentrum, 2015, 102 s. ISBN 978-80-87646-10-6.

VALEŠ, Jan a SCHRÖPFER, Libor. *Pobočný koncentrační tábor Holýšov 1944-1945: francouzské deníky*. Třetí doplněné vyd. Praha: Klika edice Otevřeno, 2017, 360 s. ISBN 978-80-88088-60-8.

PAŽOUT, Jaroslav a PORTMANN, Kateřina. *Ve stínu války: Protektorát Čechy a Morava, Slovenská republika, Říšská župa Sudety a další odtržená československá území v letech 1938/39-1945*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019, 468 s. ISBN 978-80-88292-51-7.

POJAR, Miloš, SOUKUPOVÁ, Blanka a ZAHRADNÍKOVÁ, Marie. *Židovská menšina za druhé republiky*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007, 183 s. ISBN 978-80-86889-52-8.

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945)*. Praha: Argo, Prostor, 2001, 553 s. ISBN 80-7203-390-5.

Internetové zdroje

ADLER, H. *Odsun Němců z ČSR* In Paměť národa [online]. [28. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/odsun-nemcu-z-csr>>.

CIHLÁŘ, J. České školy na zabraném Orlicku v letech okupace 1938 – 1945 (I.) In ORLICKÝ deník. cz [online]. 2015 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/ceske-skoly-na-zabranem-orlicku-v-letech-okupace-1938-1945-i-20150218.html>.

Česká televize, *Vzpoua v Sudetech i vražda vyslance v Praze. Před 80 lety Hitler vypracoval plán na rozdrčení Československa* [online]. 2018 [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2455579-vzpoua-v-sudetech-i-vrazda-vyslance-v-praze-pred-80-lety-hitler-vypracoval-plan-na>>.

FUČÍKOVÁ, J. *Nejznámější koncentrační tábory z dob holocaustu* In Rexter [online]. 2021 [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.rexter.cz/rubriky/zajimavosti/nejznamejsi-koncentracni-tabory-z-dob-holocaustu_1090.html>.

HELIKAR, I. *Československé vojsko obsazovalo Sudety. V Mostě rozhodli dělostřelci* In inDNES.cz [online]. 2018 [cit. 04. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/technet/pred-100-lety/ceskoslovenske-vojsko-obsazovalo-sudety-v-moste-rozhodli-delostrelci.A181127_195837_pred-100-lety_heli>.

holocaust.cz, *Křišřálová noc (1938)* [online]. Poslední aktualizace 17. 03. 2021 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/kristalova-noc-1938/>>.

HORNOVÁ, A. *MNICHOVSKÁ DOHODA (29. 9. 1938)* In Moderní- Dějiny.cz [online]. 2013, poslední aktualizace 25. 6. 2013 [cit. 10. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/mnichovska-dohoda-29-9-1938/>>.

HRABÁNKOVÁ, A. *Přijetí osmibodového karlovarského programu* In Česká televize [online]. 2008 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1456642-prijeti-osmibodoveho-karlovarskeho-programu>>.

JAGODZIŇSKA, A. *Vše začalo v třetí říši. Koncentrační tábory na území Německa v letech 1933- 1945* In Truth About Camps [online]. Ústav národní paměti [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://truthaboutcamps.eu/thc/zaczelo-sie-w-rzeszy/19864,Ve-zaalo-v-Tet-i-Koncentran-tbory-na-zem-Nmecka-v-letech-1933-a-1945.html>>.

JUŘENA, J. *K problematice státního občanství a opce mezi Česko-slovenskou republikou a Německem v roce 1938* In BENEŠ [online]. [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.bcak.cz/publikace/problematika-statniho-obcanstvi-a-opce/?fbclid=IwAR30usITZxwybqiXPs7KHhWoDV7LKYZGNZia-ntruWbHAm6K-WYc-q3nBAk>>.

KAŠKA, V. *Otroci Třetí říše: Co se dělo v pobočných koncentračních táborech?* In 100+1 [online]. 2018 [cit. 19. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.stoplusjednicka.cz/otroci-treti-rise-co-se-delo-v-pobocnych-koncentracnich-taborech>>.

KOMIŇOVÁ, H. *Koncentrační tábor na našem území. Západočeský Holýšov byl vězením i pro madame Michelin* In Plzeňoviny.cz [online]. 2019 [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://plzenoviny.cz/koncentracni-tabor-na-nasem-uzemi-zapadocesky-holysov-byl-vezenim-i-pro-madame-michelin/>>.

Lidovky.cz, *Chronologie zániku Československa* [online]. 2008 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/chronologie-zaniku-ceskoslovenska.A080925_000073_in_noviny_sko>.

LOJÍN, J. *Sudety- zakázaný název* In VašeLiteratura.cz [online]. 2013 [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.vaseliteratura.cz/odborna-literatura/2882-sudetstini-nemci-v-krizovem-roce-1938>>.

MARXOVÁ, A. *Křišťálová noc v Sudetech* In holocaust.cz [online]. Poslední aktualizace 23. 08. 2011 [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2008/listopad/kristalova-noc-v-sudetech/>>.

NENUTIL, J. VÁŇA, M. FUNK, L. *Územní ztráty Československa po Mnichovské dohodě na území dnešní ČR (Německý zábor)* In Fakulta právnická Západočeské Univerzity v Plzni [online]. [cit. 15. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://fpr.zcu.cz/kpd/mapy/uzemni-ztraty.html>>.

Parlamentní listy.cz, *Miroslav Pořízek: 80 let od vydání manifestu Věrní zůstaneme* [online]. 2018 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Miroslav-Porizek-80-let-od-vydani-manifestu-Verni-zustaneme-535640>>.

PIGULA, T. *Před 83 lety byla uzavřena Mnichovská dohoda. Část Československa se prodala Hitlerovi* In iPrima.cz [online]. 2021 [cit. 11. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://zoommagazin.iprima.cz/vyroci/mnichovska-dohoda>>.

POKORNÝ, V. *Karlovarský program 1938: Henleinovci vyhlásili nesplnitelné požadavky* In extraktory.cz [online]. 2018 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.extrastory.cz/karlovarsky-program-1938-henleinovci-vyhlasili-nesplnitelne-pozadavky>>.

Porta fontium, *Německá armáda* [online]. [cit. 01. 04. 2022]. Dostupné z: <<https://www.portafontium.eu/photo/soap-do/sb-fotografii-okupace-0018?language=cs>>.

Porta fontium, Německá armáda [online]. [cit. 01. 04. 2022]. Dostupné z: <<https://www.portafontium.eu/photo/soap-do/sb-fotografii-okupace-0062?language=cs>>.

RYCHLÍK, J. *Oč za Mnichova komu skutečně šlo* In Listy [online]. [cit. 10. 03. 2022]. Dostupné z: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=136&clanek=061314>>.

ŠÍR, V. *Lord Runciman: zpráva z 21. září 1938* In Fronta. cz [online]. 2003 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.fronta.cz/dokument/lord-runciman-zprava-z-21-zari-1938>>.

ŠPRINGL, J. *Školství za Protektorátu* In Školákem v Protektorátu [online]. [cit. 18. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/kolstvi-za-protektoratu>>.

TÝDEN.cz, *Velký retribuční dekret byl vydán před 75 lety, 19. června 1945* [online]. 2020 [cit. 28. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/velky-retribucni-dekret-byl-vydan-pred-75-lety-19-cervna-1945_545114.html>.

VAŠEČKA, I. *Obyvatelstvo ČR podle národnosti a státního občanství v letech 1921-2011* In MUNI [online]. 2014 [cit. 04. 03. 2022]. Dostupné z: <[https://is.muni.cz/el/1423/podzim2015/SPR505/um/59399834/Obyvatelstvo_CR_podle_narodnosti.pdf%20\(accessedApril%2022,%2016\)](https://is.muni.cz/el/1423/podzim2015/SPR505/um/59399834/Obyvatelstvo_CR_podle_narodnosti.pdf%20(accessedApril%2022,%2016))>.

Základní škola a mateřská škola Blížejov, *Historie školy* [online]. [cit. 16. 03. 2022]. Dostupné z: <<https://www.zsblizejov.cz/o-skole/historie-skol-v-blizejove/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AO	Archiv obce
Atd.	A tak dále
CRG	Jízdní průzkumná eskadrona
ČSR	Československá republika
DNP	Deutsche Nationalpartei (Německá nacionální strana)
DNSAP	Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei (Německá národně socialistická strana dělnická)
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
MěÚ	Městský Úřad
MNV	Místní národní výbor
MŠ	Měšťanská škola
Např.	Například
OŠ	Obecná škola
OÚ	Obecní Úřad
SA	Sturmabteilung (úderné či útočné oddíly)
SdP	Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)
SFK	Sudetendeutsches Freikorps (Sudetoněmecký sbor dobrovolníků)
SOkA	Státní Okresní Archiv
SOS	Stráž obrany státu
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
Tzv.	Takzvaně
US	United States Army (Spojenecká armáda)
USA	United States of America (Spojené státy americké)

SEZNAM PŘÍLOH

Fotografie č. 1: Zábor německou armádou na Domažlicku

Fotografie č. 2: Slavnostní uvítání německé armády v Horšovském Týně 1938

Fotografie č. 3: Průjezd německé armády Horšovským Týnem 1938

Fotografie č. 4: Bývalé vězeňkyně před pobočným KT Holýšov krátce po osvobození v květnu 1945

Fotografie č. 5: Dnešní pohled na pobočný koncentrační tábor Holýšov (statek V. Pičmana- Holýšov-Nový Dvůr)

Fotografie č. 6: Pamětní deska u Pičmanova statku- bývalý pobočný koncentrační tábor Holýšov

Fotografie č. 7: Pamětní místo v areálu bývalé muniční továrny Holýšov

Fotografie č. 8: Bývalá muniční továrna Holýšov

Fotografie č. 9: Skupina zajatých Němců v Domažlicích

Fotografie č. 10: Tank americké armády v Domažlicích

Fotografie č. 1

Zábor německou armádou na Domažlicku¹⁰⁹

Fotografie č. 2

Slavnostní uvítání německé armády v Horšovském Týně 1938¹¹⁰

¹⁰⁹ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

¹¹⁰Porta fontium, Německá armáda [online]. [cit. 01. 04. 2022]. Dostupné z: <<https://www.portafontium.eu/photo/soap-do/sb-fotografii-okupace-0062?language=cs>>.

Fotografie č. 3

Průjezd německé armády Horšovským Týnem 1938¹¹¹

Fotografie č. 4

Bývalé vězeňkyně před pobočným KT Holýšov krátce po osvobození v květnu 1945.¹¹²

¹¹¹ Porta fontium, Německá armáda [online]. [cit. 01. 04. 2022]. Dostupné z: <<https://www.portafontium.eu/photo/soap-do/sb-fotografii-okupace-0018?language=cs>>.

¹¹² Dům dějin Holýšovska, sbírka fotografií.

Fotografie č. 5

Dnešní pohled na pobočný koncentrační tábor Holýšov (statek V. Pičmana- Holýšov-
Nový Dvůr)¹¹³

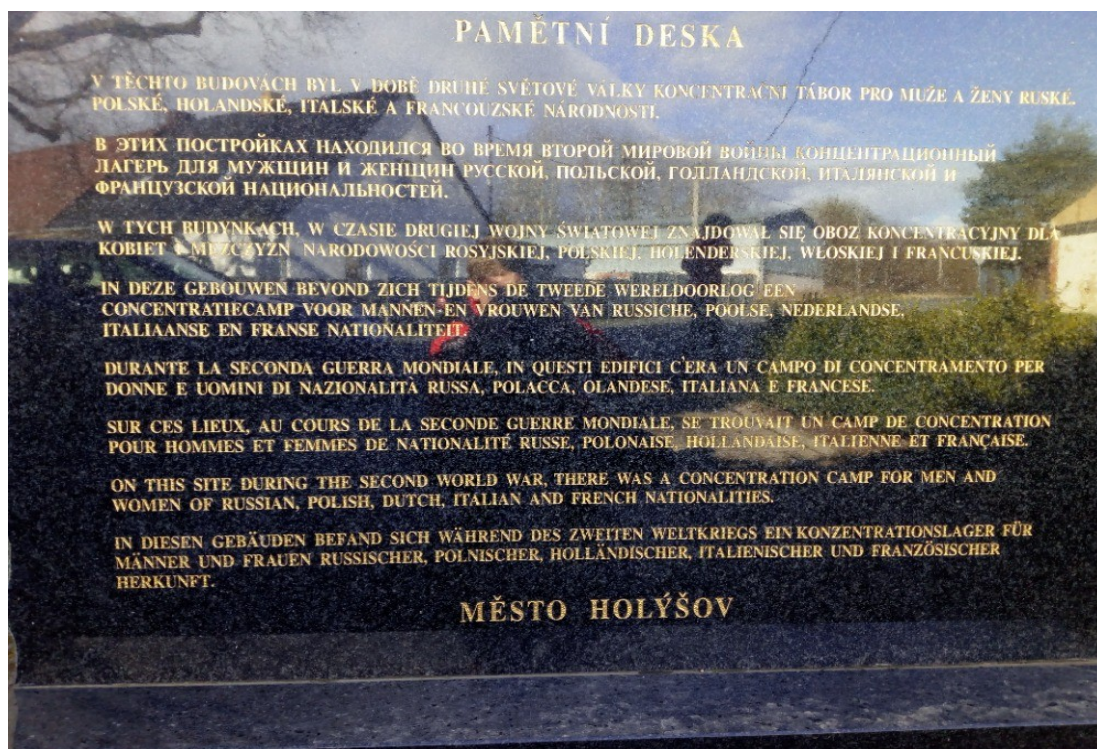

---

¹¹³ Foto autora 15.4.2022 15:20

Fotografie č. 6

Pamětní deska u Pičmanova statku- bývalý pobočný koncentrační tábor Holýšov.¹¹⁴

Fotografie č. 7

Pamětní místo v areálu bývalé muniční továrny Holýšov.¹¹⁵

¹¹⁴ Foto autora, pořízeno 15. 04. 2022.

¹¹⁵ Foto autora, pořízeno 15. 04. 2022.

Fotografie č. 8

Bývalá muniční továrna Holýšov¹¹⁶

---

¹¹⁶ Foto autora, pořízeno 15. 04. 2022.

Fotografie č. 9

Skupina zajatých Němců v Domažlicích¹¹⁷

Fotografie č. 10

Tank americké armády v Domažlicích¹¹⁸

¹¹⁷ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

¹¹⁸ Tamtéž